

OBSAH

1. Úvod.....	2
1.1 Prameny a literatura.....	4
2. Urozené ženy ve vrcholném středověku.....	6
2.1 Svobodné dívky, panny.....	8
2.2 „Sňatky z rozumu“.....	9
2.3 Vdané paní.....	11
3. Gutin původ a rodinné poměry.....	13
3.1 Stručné dějiny Habsburků.....	13
3.2 Gutini rodiče – Rudolf a Gertruda.....	16
4. Sňatková politika Rudolfa Habsburského.....	20
5. Svatba Guty a Václava.....	26
5.1 Jihlavské zasnoubení či svatba?.....	26
5.2 Chebská svatba.....	29
6. Guta, královna česká.....	33
6.1 Příchod do Čech.....	33
6.2 Potomstvo Guty a Václava.....	36
6.3 Guta jako prostřednice Habsbursko – Přemyslovských vztahů.....	39
6.4 Podoba Gutina dvora a její dochované listiny.....	45
7. Konec Gutina života.....	50
7.1 Královská korunovace.....	50
7.2 Gutina smrt a její pohřeb.....	56
8. Závěr.....	58
9. Seznam pramenů a literatury.....	60
9.1 Prameny:.....	60
9.2 Literatura.....	62

1. Úvod

K mému prvnímu seznámení s touto problematikou došlo na výběrovém semináři Mgr. Kateřiny Sládkové nazvaném Ženy ve středověku. Nejen, že jsem více pronikla do životů některých významných žen středověku, sama jsem také napsala seminární práci na téma Guta Habsburská. Postava této české královny mě natolik zaujala, že jsem se rozhodla věnovat se jí i ve své bakalářské práci.

Ačkoli se tato žena dle mého názoru stala významným prvkem formujícím vládu Václava II., v publikacích zabývajících se obdobím posledních Přemyslovců jí není věnována odpovídající pozornost. Jedinou studií, která se věnuje výhradně Gutě, je článek Ireny Prokopové s názvem Guta Habsburská – česká královna a její dvůr.

Cílem mé práce je zachytit život Guty, české královny, z pohledu dobových pramenů – hlavně Zbraslavské kroniky, dále ale i dalších kronik, např. kroniky Otakara Štýrského a listinného materiálu. Kromě Gutiny hlavní ženské role jako matky dědice českého království jsem se zajímala i o další stránky jejího života.

Časově jsem práci vymezila obdobím Gutina života 1271 - 1297, pro dosažení úplnějšího obrazu bylo však třeba období mírně rozšířit. Práce je rozvržena chronologicky a skládá se z úvodu, závěru a šesti kapitol.

Úvodní kapitola je věnována použitým pramenům a základní literatuře, kterou jsem v práci použila, dále je zde zmíněna literatura, která mi byla velice užitečná.

V druhé kapitole se věnuji problematice žen ve středověku. Vzhledem k tomu, že je toto téma velice široké, zaměřuji se pouze na urozené ženy vrcholného středověku, jejichž osud byl často podobný. Vzhledem k průběhu Gutina života se kapitola zabývá pouze stavy, kterými si sama Guta prošla a opomíjí tedy ženy - vdovy a ženy v roli dědiček.

Třetí kapitola poněkud rozšiřuje období, kterým se v práci zabývám, věnuje se totiž Gutiným předkům. Popsány jsou zde stručně dějiny Habsburského rodu a dále život Gutiných rodičů.

Čtvrtá kapitola ukazuje praxi středověkých sňatků ve vyšší společnosti. Konkrétně popisuje, jak Rudolf Habsburský dokázal mistrně ujednat sňatky svých dětí, aby dosáhl vlastních politických cílů.

V páté kapitole jsou pak popsány okolnosti Gutiny svatby. Nastíněna je problematika jihlavského setkání a dále popsána svatba v Chebu v roce 1285.

Šestá kapitola je věnována Gutinu životu v Čechách. Popsány jsou zde okolnosti jejího příchodu do Prahy a její působení zde. Kromě Gutiny role jako matky je zde věnován prostor lidem, kteří ji obklopovali, listinám, které vydala, ale i jejímu soužití s Václavem a její roli ve vztahu Václava s Habsburky a Závišem z Falknštejna.

Sedmá kapitola se potom zabývá koncem Gutina života. Nejdříve je popsána královská korunovace, poté Gutina smrt, následný pohřeb a problematika místa jejího odpočinku.

Práce je dále rozšířena o přílohy, které obsahují Gutino vyobrazení ve Zbraslavské kronice, rodokmeny Habsburků a Přemyslovců a dále také itinerář královny Guty.

1.1 Prameny a literatura

Základním českým narativním pramenem pro období života královny Guty je Zbraslavská kronika, která sice začala vznikat až po královnině smrti, popisuje však již období od smrti Přemysla Otakara II. Sepsána byla postupně dvěma kronikáři Otou a Petrem Žitavským, opaty Zbraslavského kláštera, jako oslava života zakladatele a velkého podporovatele Zbraslavského kláštera Václava II.¹

Další kronika, tentokrát zahraniční, která je pro mou práci důležitá a nabízí jiný úhel pohledu na dobové události, je rýmovaná kronika Otakara Štýrského. Tento pramen se sice věnuje především dějinám alpských zemí Rakous, Štýrska a Korutan, najdeme v ní však i zmínky o královně Gutě a jejím manželovi Václavovi. Kronikář se často věnuje zajímavým detailům, ale jeho kronika není příliš spolehlivá, kronikář totiž často povoluje uzdu své fantazii a některé pasáže jsou až příliš podobné hrdinským eposům Wolframa von Eschenbach. Vzhledem k tomu, že tuto kroniku nelze sehnat v českém překladu, do poznámky jsem vždy vypsala verše, ze kterých jsem přímo citovala.

Kromě narativních pramenů jsem se věnovala také listinnému materiálu. O Gutě vypovídají buď listiny, které sama vydala, nebo je v nich zmíněna. Čerpala jsem hlavně z edice J. Emlera *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II a IV*. Guta je ale také zmíněna v některých listinách jejího otce v edici O. Redlicha *Regesta Imperii VI/1. Die Regesten der Keiserreiches unter Rudolf, Adolf, Albrecht, Heinrich VII. 1273-1313*.

Jedinou studií, která se Gutě podrobněji věnuje, je článek I. Prokopové s názvem *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr* vydaný v roce 2005 v časopise Muzejní a vlastivědná práce. Časopis společnosti přátel starožitností, číslo 113. Na tento článek jsem se ve své práci pokusila navázat a rozšířit jej o další fakta.

Pro práci byly použity i publikace zabývající se obecným přehledem dějin. V první řadě *Velké dějiny zemí koruny české III.*, dále *České dějiny II/1, Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví* a v neposlední řadě *Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století*.

Velice přínosnými a užitečnými monografiemi pro mě byly *Václav II.: král český a polský*, kde je královně Gutě nebo problematice s ní spojené věnován

¹ Fiala, Z.: O kronice zbraslavské a jejích autorech, In: Zbraslavská kronika 1976, s. 7-9

poměrně velký prostor, a dále rozsáhlé dílo o Gutině otci *Rudolf von Habsburk. Das Deutsche Reich nach dem Untergange des Alten Kaisertums*.

Dalším okruhem knih, které jsem k práci využila, byly publikace zabývající se problematikou žen ve středověku. Ze zahraničních je důležitá *Žena v době katedrál* od R. Pernaudové z francouzského jazykového okruhu, trochu jiný pohled nabízí německy píšící E. Ennenová v knize *Ženy ve středověku*. Z českých děl zabývajících se problematikou žen zmíním článek od I. Prokopové *Ženy a polická moc (zejména) ve vrcholném středověku* a dále publikaci M. Lenderové *Eva nejen v ráji: žena v Čechách od středověku do 19. století*. Nejnověji se touto problematikou zabývá rozsáhlá publikace od stejné autorky *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, vydaná v roce 2009.

2. Urozené ženy ve vrcholném středověku

Pokud se chceme zabývat postavením žen ve středověku, nesmíme opominout, že se jejich postavení postupně měnilo. Docházelo ke změně nahlížení na ženu muži, změnilo se i její postavení v rodině. Primární rolí ženy bylo ale stále mateřství.

Další konstantou v nazírání na ženy byl postoj křesťanství, který byl však značně negativní. Navazoval totiž na vzory římské, řecké a židovské.² Podle teorii mnichů a kleriků byla žena málo inteligentní, tělesně i psychicky slabá, neustále ohrožena hříchem, lehkomyšlná, hamižná a její sexualita byla považována za ďáblův nástroj.³

Díky tomuto nazírání nemohla žena nikdy vládnout ani mít veřejnou roli ve společnosti, navíc byla vlastně celý svůj život nesvéprávná a trvale v poručnictví nejdříve otce či bratra a poté manžela, případně v poručnictví jiných mužských příbuzných nebo klášterního společenství. Podřízení žen odpovídalo soudobým společenským normám.⁴

Co se týká politiky, ženy nemohly mít žádný podíl na vládě ve státě a byly většinou brány jako pasivní objekty, v čemž nás utvrzuje i způsob uzavírání manželství.⁵ Ženinou úlohou bylo pečovat o děti, manžela a domácnost.

Jistým pokrokem v nazírání na ženy byl příchod gotiky a s ním i rozvoj rytířské kultury. Rytíři byly vázání mravním kodexem, který zahrnoval i úctu ke slabšímu pohlaví. Žena tak začala být zbožňována, stala se inspirací pro milostnou poezii a obdivovaným předmětem. Tyto rytířské písně a básně pak rozšiřovali trubadúři a minnesängeři. I zde zasáhlo svým vlivem křesťanství díky rozvoji

² Již ve 4. stol. př.n.l. se touto problematikou zabýval Aristoteles, v 1. stol. př.n.l. pak Cicero a v 1. stol. n.l. židovský filosof Philon. Vyjadřovali se k ní i velcí církevní otcové sv. Ambrož, sv. Augustin a sv. Jeroným. Více viz KOPIČKOVÁ, B.: *Žena evropského středověku v zajetí své doby*. In: Lenderová, M., Eva nejen v ráji: žena v Čechách od středověku do 19. století. Praha 2002, s. 13nn

³ Odkaz na první hřích, kdy Eva ochutnala jablko ze stromu poznání jako první a poté svedla i Adama.

⁴ PROKOPOVÁ, I.: *Ženy a politická moc (zejména) ve vrcholném středověku*. In: Muzejní a vlastivědná práce. Časopis společnosti přátel starožitnosti přátel starožitností. č.3, 2003, s. 129

⁵ K dohodám o manželství dívek docházelo mezi rodinami a ne ze svobodné vůle mladé nevěsty. Dívka byla provdávána z hospodářských, politických, či majetkových důvodů. Více o manželství viz podkapitola 2.2

mariánského kultu. Bohorodička Marie vykoupila hříšnou Evu a učinila tak ženu i v očích teologů lepší. Z nádoby hříchu se žena stala nádobou ctnosti a krásy.⁶

Ačkoli měly být ženy teoreticky z veřejného života zcela vyloučeny a měly se zabývat pouze „ženskými“ záležitostmi, praxe byla samozřejmě zcela odlišná. Najdeme mnoho žen, které sice byly pouhými „manželkami“ panovníků, měly však na jejich rozhodování a politiku velký vliv. Zajímavý je i obrázek některých regentek, které samy vládly, než byl jejich syn plnoletý a mohl se sám ujmout vlády.

⁶ STLOUKAL, K.: *Královny, kněžny a velké ženy české*. Praha 1941, s.18

2.1 Svobodné dívky, panny

Jak okolí přijalo narození dítěte, záleželo bez ohledu na sociálním prostředí na jeho pohlaví. Zatímco při narození chlapce přišel na svět muž, pokračovatel rodu a dědic erbu, v případě dívky vznikala rodině spíše starost. Dívku bylo třeba hlídat, vdát a obvěnit.⁷ V královském prostředí vyvolávalo narození dcery dokonce trpkost, pokud byl s napětím očekáván dědic trůnu.

O dětství středověké dívky bohužel máme velice málo informací. Jisté však je, že již v raném středověku se jim dostávalo pečlivé výchovy, učily se číst a psát.⁸ Často byly poslány na výchovu na dvůr příbuzných, či budoucího manžela, kde se měly učit místním zvykům pod dohledem tchyně. Samotné středověké dětství pro urozené dívky bylo ale velice krátké, končilo sňatkem nebo odchodem do kláštera.

V případě prvním se žena stala „pouhou“ manželkou a matkou, v případě druhém, kdy pro ni byla zvolena církevní dráha, bylo na ženu díky její sexuální čistotě nahlíženo církevními teology mnohem lépe. Vždyť taková žena odvrhla svou sexualitu, kterou právě církevní otcové tolik pohrdali. Na druhé straně však vyzdvihovali životy panenských mučednic, které si zasloužily jejich úctu.⁹

Není tedy divu, že ženy, které svůj život zasvětily bohu, mohly ovlivňovat i vysokou politiku. Především abatyše významnějších klášterů, které byly jedinými neprovdanými ženami, které mohly zastávat veřejný úřad, nezřídka zasahovaly do politického dění. Pocházely zpravidla z panovnického rodu, což mělo za cíl posílit vlastní královskou moc.¹⁰

⁷ K tomu se stručně vyjádřil Konrád Waldhauser v *Postile pro pražské studenty*: „Když žena porodí syna, tehdy více se raduje, nežli když porodí dceru.“

⁸ LENDEROVÁ, M.: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha 2009, s. 69n

⁹ Tamtéž, s. 75

¹⁰ *Ženy a politická moc (zejména) ve vrcholném středověku*, s. 130. Z českého prostředí byly významnými abatyšemi teta Václava II. Anežka, která se stala představenou kláštera Na Františku, a dále Václavova sestra Kunhuta, abatyše kláštera u sv. Jiří na Pražském hradě.

2.2 „Sňatky z rozumu“

V křesťanském pojetí je manželství uskutečněno skrz svobodný souhlas partnerů, tzn. že je důležité i svobodné rozhodnutí ženy. Sňatek je nezrušitelný, každý muž může mít pouze jednu ženu a je přísně zakázán incest. S ohledem na starý zákon (hříšná Eva) má být muž hlavou manželství, ale jinak si mají být oba před Bohem rovni.¹¹

Naproti této tezi byla praxe ve středověké vyšší vrstvě poněkud jiná. Dívky se stávaly z drtivé většiny součástí politiky svých příbuzných a při uzavírání sňatků šlo zcela nepokrytě o materiální zisk či dosažení politických cílů. K dynastickému spojení docházelo často mezi zneprátelenými rody. Svatba pak byla brána jako potvrzení smíru či potvrzení spojení.

Manželství ve středověku se řídila výlučně kanonickým právem. V nižších vrstvách však na tyto předpisy nebyl skoro brán zřetel. Manželství zde plnilo roli plození potomků a za právoplatné bylo bráno i bez jakéhokoli obřadu pouze konzumací, tj. souloží. Ve vyšších vrstvách bylo však nutné dodržovat právní předpisy, aby manželství, které bylo spojeno s majetkovými nebo politickými zájmy rodiny, nemohlo být později anulováno. Zásadním milníkem v cestě k manželství byl tzv. zákonný věk („aetas legitima“). Pro zasnoubení bylo nutné dovršení sedmého roku u obou aktérů, pro uzavření právoplatného manželství pak dosažení plnoletosti. Stejně jako ve světském právu museli muži dovršit věk čtrnácti, dívky potom pouze dvanácti let.

Nejčastější překážkou manželství bylo blízké příbuzenství (sešvagření) a pokrevenství. Světským i kanonickým právem jsou pak rozlišovány jednotlivé stupně. V přímém pokrevenství byla překážkou všechna pokolení, v nepřímém první a druhý stupeň. Ve druhém stupni, např. mezi bratrancem a sestřenicí, se vzácně připouštěla výjimka a ve třetím stupni již byly výjimky udělovány běžně.

Vzhledem k tomu, že byly evropské královské rodiny příbuzensky provázány, byly na všech dvorech pečlivě vedeny genealogie, aby bylo možné zjistit, kde je manželství možné a o jakou výjimku, tzv. dispens, papeže požádat.¹²

¹¹ ENNENOVÁ, E.: *Ženy ve středověku*. Praha 2001, s. 44 – 45, více o vývoji manželství viz PERNAUDOVOVÁ, R.: *Žena v době katedrál*. Praha 2002, s. 136 – 153

¹² KAVKA, F.: *Čtyři ženy Karla IV. Královské sňatky*. Praha-Litomyšl 2002, s. 9n

V urozených rodinách se často se sjednáváním sňatků začínalo již brzy po narození dcery a byla uzavřena smlouva mezi rodiči či poručníky, aby nemohla být dohoda zrušena. Není divu. Ten kdo byl v tu chvíli spojenec mohl zanedlouho přejít na druhou stranu a domluvený sňatek a smlouva sloužily jako pojistka. Proto bylo hned po dovršení sedmého roku budoucích manželů přikročeno k zásnubám.

Zásnuby probíhaly formou slavnosti, kde docházelo k bližšímu seznámení rodin a často i k prvnímu kontaktu mezi snoubenci. Někdy se stávalo, že byla snoubenka vypravena na dvůr budoucího ženicha do péče tchyně, aby se naučila místním zvyklostem a jazyku.

Aby nemohlo být pochybováno o sjednaném sňatku, bylo možné zkrátit čekání na zákonný věk a přikročit k „symbolickému“ neboli dětskému sňatku. Za těchto okolností došlo k tzv. simulované souloži, při níž byly děti pouze položeny na společné lože a bylo jim církevně požehnáno. Tento sňatek sice nebyl „naplněn“, a proto nebyl platný, byl však sňatkem podle práva a bylo tedy možné přikročit k majetkoprávním úmluvám, které byly platné až po svatbě.¹³

Součástí manželských smluv byla i majetková ustanovení, která se převážně týkala hospodářského zajištění manželek. Nevěsta do manželství přinesla tzv. věno, větší často nemovitý majetek. Tento dar od nevěstiny rodiny dostal muž jako pomoc na úhradu břemen manželství. Na oplátku pak manžel své ženě zřídil obvěnění, tj. majetek, který manželku hmotně zajišťoval v případě vdovství. Výše obvěnění byla stanovována násobkem přijatého věna (v našem zemském právu se dávalo „třetinou výš“, tj. 250% věna). Obvěnění zůstávalo ve vlastnictví mužově a teprve po jeho smrti přešla jeho držba na vdovu, která jej mohla užívat. Po smrti vdovy se však obvěnění vracelo manželovým dědicům.¹⁴

¹³ Čtyři ženy Karla IV. Královské sňatky, s. 11n

¹⁴ KLABOUCH, J.: *Manželství a rodina v minulosti*. Praha 1992, s. 72

2.3 Vdané paní

Hlavním úkolem ženy jako manželky byla reprodukce a tím i zachování rodové linie. Bylo nutné zplodit potomka, který bude pokračovatelem rodu, bude se starat o rodový majetek, pokud možno ho rozšíří a předá dalším generacím.¹⁵

Vzhledem k vysoké dětské úmrtnosti ve středověku bylo ale záhodno zplodit potomků více, aby se alespoň nějaký dožil dospělosti.¹⁶ V případě bezdětnosti se totiž mohlo stát, že manžel, toužící po dědici, manželku zapudí a dojde k tzv. anulaci sňatku.¹⁷

Další povinností, kterou žena zastávala, byla správa a dohled nad vedením domu, dvora či královského paláce. Paní měla hospodařit se zásobami a dohlížet na jejich uvážlivé používání. Byla garantem domácího řádu a rodinného klidu. Starala se o svého manžela, který po celodenní námaze očekával klid rodinného krbu, prostřený stůl a teplou lázeň. Starala se o prvotní výchovu malých dětí, své dcery učila ženským dovednostem a vedla je ke zbožnosti a poslušnosti.¹⁸ V případě nejvyšších vrstev jí byly po ruce samozřejmě kojné a chůvy.

K povinnostem urozených paní patřily také ruční práce. Předení a vyšívání mělo ženy zaměstnat v každé volné chvíli, upoutat jejich tělo na jedno místo a otupit myšlenky, aby se netoulaly v představách, ohrožujících jejich čest nebo čest rodiny. Od útlého věku ženy předly, šily, tkaly a vyšívaly, čím vznešenější rod, tím méně času jim bylo dopřáno na zábavy, hry a tanec.¹⁹

U urozených žen bylo navíc naprosto běžné a společensky žádoucí, aby se věnovaly dobročinné činnosti. Právě ony totiž oplývaly soucitem a empatií a byly zodpovědné za sirotky, vdovy a neprivilegované. Zabývaly se také činností mecenášskou a fundační, díky které urozené ženy demonstrovaly svou kulturní vyspělost, zbožnost a milosrdenství.²⁰

¹⁵ LEBE, R.: *Království jako věno. Sňatková politika v dějinách*. Praha 1999, s. 5

¹⁶ Jako krásný příklad nám poslouží právě Guta Habsburská, která během deseti let povila 10 dětí, z kterých se ale plnoletosti dožily pouze 4 – Václav, Anna, Eliška a Markéta

¹⁷ Z českého prostředí zmiňme krále Přemysla Otakara I., který si takto zahrával s osudy dvou svých manželek Adlery Míšeňské a Konstancie Uherské.

¹⁸ *Ženy a politická moc (zejména) ve vrcholném středověku*, s. 130n

¹⁹ KLAPISCH-ZUBER, CH.: *Ženy a rodina*. In. Le Goff, J., *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999, s. 260

²⁰ *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 491

Další manželčinou povinností bylo udržovat vztah mezi rodinami otce a manžela. Často pak mohla získat díky tomuto i určitou moc a vliv na mezinárodní politiku i zemskou správu. Žena byla totiž často zprostředkovatelkou v konfliktech a diplomatických jednáních právě díky svému úzkému vztahu k oběma stranám.

Již při plánování sňatku s touto možností bylo počítáno. Jak již bylo řečeno, cílem sňatků členů panovnických rodů, a urozených obecně, bylo především upevnění či získání politického spojení, utužení přátelství, zažehnání nepřátelství nebo zajištění neutrality, dále pak záležitosti hospodářské.

Proto byla urozená dívka již předem vychovávána v souladu se svým hlavním úkolem, kterým bylo zahraničně-politické zabezpečení dynastie, aby mohla na dvoře svého manžela zajišťovat kladné postoje k rodu, z něhož vzešla. Pro to, aby byla v tomto odvětví žena úspěšná, musela udržovat kladné vztahy s oběma rodinami a navíc musela alespoň trochu rozumět politice.²¹

²¹ *Ženy a politická moc (zejména) ve vrcholném středověku*, s. 131n

3. Gutin původ a rodinné poměry

3.1 Stručné dějiny Habsburků

Stejně jako k mnoha jiným rodům, i k Habsburkům se váže mnoho variant a teorií jejich původu. Po zvolení Rudolfa Habsburského bylo potřeba čelit propagandě o tzv. „chudém hraběti“, a proto vzniklo několik fiktivních genealogií.

Podle první varianty Rudolf pocházel z rodu vévodů zähringenských, vymřelého 1218, který si vybudoval úctyhodnou základnu sahající od Offenburgu až do západního Švýcarska. Další genealogická fikce pochází zřejmě z počátku 14. století. Od té doby se rod označoval za německou větev římské rodiny Colonnů, jež se sama odvozovala od juliánských císařů. Koncem středověku došlo k modifikaci této teorie a rodina Colonnů byla nahrazena větví rodiny Pierleoni. Podle poslední verze Habsburkové svůj původ odvozují přes Karlovce a Merovejce až od trójského Hektora.²²

Z kritického hlediska lze habsburský rod odvozovat od jistého Guntrama, nazývaného Bohatý, který žil asi v druhé polovině 10. století. Jako pramen nám slouží tzv. *Acta Murensia*, sbírka pramenů kláštera Muri z poloviny 12. století., která obsahuje genealogii zakladatelů Habsburského rodu.²³

Guntramův syn Lancelin (Landolt) se měl usadit v kraji Aargau. Jeho syn Ratbod²⁴, hrabě z Klettgau severozápadně od Schaffhausenu, tam poté založil kolem roku 1020 již zmíněný klášter Muri. Toto založení podporoval také štrasburský biskup Werner,²⁵ který nechal na soutoku Rusy a Aary postavit hrad Habichtsburg („jestřábí hrad“), neboli Habsburk.²⁶

²² **KRIEGER, K.-F.**: *Habsburkové ve středověku. Od Rudolfa I. (1218-1291) do Fridricha III. (1415-1493)*. Praha : Argo, 2003, s. 16

²³ HAMMANOVÁ, B.: *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*. Praha 1996, s. 10. Guntram Bohatý by mohl být totožný s Guntramem z alsaského Nordgau. V tom případě by bylo možno rod odvozovat od Etichonů a sledovat jej až do merovejské doby. Tato souvislost však není ničím podložena. (*Habsburkové ve středověku*, s. 17)

²⁴ zemřel před rokem 1045. (*Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 10)

²⁵ Dnes už není prokazatelné, v jakém rodinném poměru tito muži byli. V *Acta Murensia* je Werner popisován jako bratr Ity, manželky Ratbodovy, zatímco ve zfalšované zakládací listině kláštera Muri z 12. století je označován za Ratbodova bratra. (*Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 10)

²⁶ Od 14. století se ke stavbě váže pověst. Biskup Werner v ní vytýká Ratbodovi, že kolem hradu nezbudoval ochranné valy ani věže. Ten slíbí, že vše napraví za jednu noc. Ráno nato stojí habsburští věrní kolem hradu jako hradba, mezi nimi rytíři jako obranné věže. Morálním ponaučením je, že

Druhý Lancelinův syn jménem Rudolf také založil klášter: Ottmarsheim v Horním Alsasku. Dal tam postavit kapli s osmiúhelníkovým půdorysem podle vzoru císařské kaple Karla Velikého v Cáchách.²⁷

Jelikož Rudolf zemřel bez potomků, sjednotil znovu Ratbod habsburské panství a rozdělil je mezi své tři syny. Z nich nejvýznamnější byl Werner, který stál v boji o investituru na straně papeže. Měl dva syny, Ottu II. a Albrechta II.

Otta II. byl prvním nositelem jména podle rodového hradu a říkal si „hrabě z Habsburku“. Byl fojtem držav štrasburského biskupa a patrně i hornoalsaským lankrabětem. Zúčastnil se v družině Jindřicha V. tažení proti Uhrům na území Rakouska.

Jeho syn Werner II.(III.)²⁸ zdědil Ottovy hodnosti a navíc získal do vlastnictví fojtvství uctívaného benediktinského kláštera Murbach v Horním Alsasku. K tomu ještě po strýci Albrechtu II. zdědil fojtské právo nad rodovým klášteřem Muri.

V další generaci habsburský majetek Albrecht III. rozšířil o západní část hrabství v Zürichgau až po Reussu a fojtské právo nad klášteřem Säkingen na Rýně. Albrecht se totiž oženil s dcerou posledního hraběte z Pfullendorfu, a proto měl po svém tchánovi dědit. To se ale nestalo a on jako odškodnění získal již zmíněné území.²⁹

Rudolf II., syn Albrechta III., se aktivně zúčastnil svárů probíhajících v říši po smrti Jindřicha VI. Stejně jako český král Přemysl Otakar I. nepodporoval celou dobu stejného kandidáta. Nejdříve stál na straně Otty IV., poté ale přešel na stranu Štaufů.³⁰ Fridrich II. za to Habsburkům udělil roku 1218 říšské fojtvství Uri.³¹

věrnost lidu a ne hradby má chránit habsburské panství. (POHL, W.–VOCELKA, K.: *Habsburkové: Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996, s. 22)

²⁷ Zde má být později jeho jmenovec jako první Habsburk korunován na krále. (*Habsburkové: Historie jednoho evropského rodu*, s. 21)

²⁸ V případě, že bychom jako Wenera I. brali Ratboda současnika, se jedná o Wenera III.

²⁹ Pfullendorfské dědictví získal císař Fridrich Barbarossa.

³⁰ Podílel se i na potvrzení české státnosti ve Zlaté bule sicilského krále Fridricha II., kde se objevuje jako svědek. Jeho titulatura zde zní „comes Rodulfus de Habechesburc et langravius de Alsatia“, hrabě Rudolf z Habsburku a lankrabě z Alsaska (*Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II (1198-1230)* edd. G. Friedrich, Praha 1912, č. 97)

³¹ Tuto důležitou pozici roku 1231 Habsburkové ztratili, protože král Jindřich VII. obyvatelům Uri potvrdil bezprostřední sounáležitost s říší.

Rudolf II. byl navíc po boku Fridricha II. při jeho výpravách do Německa a Itálie a za to ho císař poctil tím, že se po narození jeho vnuka Rudolfa, budoucího římského krále, stal jeho kmotrem.³²

Jeho synové Albrecht IV. a Rudolf III. si v letech 1232-1239 rozdělili rodinné državy, čímž vznikla vedle hlavní linie (Albrecht IV.) i linie vedlejší, tzv. laufenberská.³³

Albrecht IV. pokračoval v těsných stycích s císařským dvorem a v roce 1228 působil jako válečný hejtman města Štrasburk. Již dříve, okolo roku 1217, se stala jeho ženou Hedvika z Kyburku, která mu porodila tři syny. Nejstarší již zmíněný syn Rudolf IV. se později stal římskoněmeckým králem Rudolfem I. Další syn jménem Hartmann se dostal do zajetí v Lombardii, kde před rokem 1253 zemřel, a nejmladší Albrecht V. zvolil duchovní dráhu a stal se kanovníkem v Basileji.³⁴

³² BOGDAN, H.: *Historie Habsburků : sedm století*. Praha: Brána, 2003, s. 12

³³ Tato linie získala jižní část Zürichgau a vymřela roku 1415.

³⁴ *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 12

3.2 Gutini rodiče – Rudolf a Gertruda

Gutiným otcem byl již zmíněný Rudolf Habsburský, syn Albrechta IV. Habsburského a Hedviky z Kyburgu, který posunul svůj rod z „pouhých“ spojenců štaufských císařů na římské panovníky. Narodil se roku 1218 a po smrti svého otce, který zahynul na křížové výpravě, se mladý hrabě roku 1240 ujal svého dědictví. Tímto započala první fáze jeho politického života, která trvala až do roku 1273. V tomto období Rudolf rozšiřoval své území, např. dědictvím mezi Badenem, Curychem a Reichenau, které získal jako synovec posledního Kyburka Hartmanna. V tomto období se také oženil s Gertrudou z Hohenbergu, budoucí Gutinou matkou.

Důležitým zlomem v životě Rudolfa i celé jeho rodiny se stala Rudolfova volba římským králem v roce 1273. V dubnu 1272 zemřel římský král Richard Cornwallský a bylo tedy potřeba zvolit nového panovníka. To byla ale v té době velice ožehavá otázka.³⁵ Důležitou úlohu v celé záležitosti sehrál papež Řehoř X.,³⁶ který toužil po další křížové výpravě, a proto chtěl ve Svaté říši římské nastolit spořádané poměry a smířit křesťanské panovníky, kteří by poté v čele s římským císařem osvobodili svatá místa.

Kandidátů na římskou korunu se naskytlo hned několik. Nejprve zde byli Alfons Kastilský, kterého sbor kurfiřtů zvolil spolu s Richardem Cornwallským již roku 1257, a Fridrich Durynský, který byl po matce vnukem Fridricha II a synem durynského lankraběte Albrechta. Za hlavního kandidáta byl považován ale falckrabě Ludvík Přísný. Až při nezdaru jeho volby měli přijít na řadu další dva kandidáti – hrabě Siegfried Anhaltský a hrabě Rudolf Habsburský. Nezapomeňme ale také na českého krále Přemysla Otakara II. a francouzského krále Filipa III.,³⁷ kterého podporoval jeho strýc, sicilský král Karel z Anjou.

Zpočátku nebylo jasné, jak volba proběhne, a proto mnozí kandidáti vysílali své zástupce k papeži, aby si korunu zajistili pro sebe. Např. Alfons Kastilský sice od roku 1257 za Alpy ani jednou nezavítal, přesto ale poslal k papeži vyslance

³⁵ Mezi léty 1257-1272 vládli v říši hned dva králové Richard Cornwallský a Alfons Kastilský, ani jeden se však o dění v říši příliš nezajímal. Toto období nazýváme interregnum.

³⁶ rodným jménem Tebaldo Visconti, papežem mezi léty 1271 a 1276

³⁷ Z pozice francouzského krále by měl jistě jako římskoněmecký král silné postavení a nebyl by problém zahájit úspěšnou křížovou výpravu. Jeho moc byla rozhodně větší než moc Rudolfa I. nebo jeho nástupců, což ale na druhou stranu mohlo vzbuzovat i odpor. (*Habsburkové: Historie jednoho evropského rodu*, s. 32n)

s prosbou, aby volbu zakázal a potvrdil ho římským králem. Také Přemysl Otakar II. a Karel z Anjou byli s papežem v kontaktu.

Papež ale rozhodl, že příštího římskoněmeckého krále zvolí sbor kurfiřtů,³⁸ který však netoužil po silném panovníkovi. V období interregna totiž stoupl význam i moc říšských knížat, která by se své teritoriální moci nerada vzdala. Je tedy jisté, že mocní králové český a francouzský nebyli kurfiřtům po chuti. I Ludvík Přísrný, falckrabě rýnský a vévoda dolnobavorský, se jim zdál příliš mocný.³⁹

Přemysl Otakar se však nevzdával. Předem počítal s tím, že se kurfiřti, stejně jako v minulých letech, nebudou schopni dohodnout, spoléhal spíše na papeže a nesnažil si kurfiřty nijak naklonit.⁴⁰ Dokonce se volby ani nezúčastnil a táhl do Uher. Ale kurfiřti se v jeho nepřítomnosti dohodli. 1. října 1273 byl ve Frankfurtu zvolen Rudolf Habsburský.⁴¹

Ještě před samotnou volbou stáhl svou kandidaturu Ludvík Přísrný a raději se rozhodl zavázat si budoucího krále, aby si zajistil další držení štaufského dědictví. Navázal spojení s rýnskými arcibiskupy a společně poté ještě získali hlas saský a braniborský.

Pro Rudolfa Habsburského tedy hovořilo už šest hlasů, ale zapotřebí bylo hlasů sedm. S hlasem českého krále, kterého zastupoval biskup Berthold Bamberský, se rozhodně počítat nemohlo, kurfiřti proto přisoudili hlas bavorskému vévodovi Jindřichovi, bratru Ludvíka Přísrného.⁴² Český vyslanec, který původně doufal v roztržení hlasů nebo ve volbu Přemysla Otakara II., sice protestoval, že volba nebere ohled na český hlas, to již ale situaci nezměnilo. Rudolf Habsburský by 24. října 1273 v Cáchách korunován římským králem.

³⁸ Ten tvořili tři církevní – arcibiskupové trevírský, mohučský a kolínský a čtyři světské kurfiřti – král český, falckrabě rýnský, vévoda saský a markrabě braniborský.

³⁹ Oswald Relich doslova píše, že Rudolf Habsburský je jako jediný v daných poměrech „nejspíše možný a přijatelný“. (REDLICH, O.: *Rudolf von Habsburk. Das Deutsche Reich nach dem Untergange des Alten Kaisertums*. Innsbruck 1903, s. 163)

⁴⁰ NOVÁK, J. B.: *Redlichovo dílo „Rudolf von Habsburk“*. ČČH 10, 1904, s. 182

⁴¹ *Regesta Imperii VI/1. Die Regesten der Kaiserreiche unter Rudolf, Adolf, Albrecht, Heinrich VII. 1273-1313*. ed. Redlich, O., Innsbruck 1898, č. -1

⁴² Oba bratři byli sice znepřáteleni, ale v zájmu kýžené volby se podařilo jejich spor zatlačit do pozadí. (*Habsburkové: Historie jednoho evropského rodu*, s. 34)

Po vyřešení nepokojů a usmíření nespokojených kandidátů na římskou volbu se Rudolfovi otevřela cesta i k císařské korunovaci,⁴³ ke které ale za celou dobu jeho vlády nedošlo. Důvodů je hned několik. Za 18 let jeho vlády se na papežském stolci vystříдалo hned osm papežů⁴⁴ a s každým zvlášť se musel Rudolf znovu na korunovaci dohodnout. V letech 1275, 1276 a 1287 byly dokonce stanoveny přesné termíny korunovace, ale ani jeden nebyl dodržen. Na korunovaci prostě nenastal ten pravý čas z důvodu financí, ale také z toho, že Rudolf v té době neměl dost sil na nezbytné prosazení se v Itálii.

Gutinou matkou byla Gertruda z Hohenberku. Co se týká jejího data narození, publikace se v něm neshodují. Gertrudino narození bývá datováno na rok 1225⁴⁵ nebo na rozmezí let 1230-1235.⁴⁶ Gertruda byla dcerou hraběte Burkarda III. z Hohenbergu z větve Zollernů a Mechtildy z Tübingenu, dcery falckého hraběte Rudolfa II. Rodinné sídlo Hohenbergů se nacházelo v srdci Švábska, v oblasti, kde pramení Neckar.

Stejný problém, jako s datem Gertrudina narození, máme i s datem svatby s Rudolfem. V publikacích nalezneme rok 1243,⁴⁷ dále rok 1245⁴⁸ a rok 1253.⁴⁹ Jisté je pouze to, že svatba se konala před 8. dubnem roku 1254, kdy již vdaná Gertruda pobývala spolu s vdovou po Rudolfovi Habsburském-Laufenberském ve Wettingen.

Jak bylo v tomto období běžné, jednalo se o sňatek z politických důvodů. Gertruda přinesla Rudolfovi jako věno Albrechtstal, což pro něj znamenalo velké rozšíření jeho alsaských držav. Postupně se ale tento sňatek rozvinul v upřímný a vřelý svazek,⁵⁰ ze kterého vzešlo deset dětí - šest dcer (Matylda, Kateřina, Anežka, Hedvika, Klemencie a Guta) a čtyři synové (Albrecht, Hartmann, Rudolf a Karel).

⁴³ V té době už zbyl pouze jeden protivník nově zvoleného krále a to Přemysl Otakar II. Jejich spor bude definitivně ukončen až bitvou na Moravském poli a smrtí českého krále.

⁴⁴ [Řehoř X. \(1271–1276\)](#), [Inocenc V. \(1276\)](#), [Hadrián V. \(1276\)](#), [Jan XXI. \(1276–1277\)](#), [Mikuláš III. \(1277–1280\)](#), [Martin IV. \(1281–1285\)](#), [Honorius IV. \(1285–1287\)](#), [Mikuláš IV. \(1288–1292\)](#)

⁴⁵ [CONSTANTIN von WURZBACH: Anna, nach Anderen Gertrude von Hohenberg](#). Nr. 18. In: [Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich](#). Bd 6., Wien 1856–1891, s. 149

⁴⁶ [Habsburkové. Životopisná encyklopedie](#), s. 151

⁴⁷ [tamtéž](#), s. 151

⁴⁸ [Anna, nach Anderen Gertrude von Hohenberg](#), s. 149

⁴⁹ ANDICS, H.: *Die Frauen der Habsburger*. Wien: Ueberreuter, 1999, s. 13

⁵⁰ [Rudolf von Habsburk. Das Deutsche Reich nach dem Untergange des Alten Kaisertums](#), s. 88

Po korunovaci v Cáchách v roce 1273 přijala jméno Anna a spolu s Rudolfem přesídlila do Vídně, kde v podstatě strávila zbytek života. Zemřela 16. února 1281 a dle jejího přání bylo tělo přeneseno do Basileje a tam pohřbeno v místním dómu.

Po smrti manželky se Rudolf znovu roku 1284 oženil. Jeho druhou manželkou se stala teprve čtrnáctiletá Isabella Burgundská. I tento sňatek měl politický podtext. Rudolf chtěl totiž ke své říši pevněji připoutat Arelatské království.⁵¹ Rudolfovi už bylo tou dobou ale přes šedesát let, a tak budil tento sňatek nemalý posměch. Navíc se ani nevyplnily politické naděje, které do něj Rudolf vkládal.⁵²

Rudolf zemřel v poměrně vysokém věku 15. července 1291 ve Špýru, kde je také v místním dómu pohřben.

⁵¹ neboli Burgundské království, součástí říše až do roku 1378

⁵² *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 29

4. Sňatková politika Rudolfa Habsburského

Jak již bylo řečeno, středověké sňatky byly ve vyšší společnosti uzavírány v drtivé většině z pragmatických důvodů. Rudolf Habsburský, který byl obdařen deseti dětmi, měl v tomto směru tedy značné možnosti. Nejdříve si vhodným výběrem manželů pro své dcery dopomohl k zisku římské koruny, v následném konfliktu s Přemyslem Otakarem pak další manželství jeho dětí zajistila důležité spojení. Manželství posledních Rudolfových dětí potom byla uzavřena jako stvrzení míru mezi ním a českým králem.

Jako první byly do Rudolfových politických plánů zapojeny dcery Matylda a Anežka. Obě byly provdány za kurfiřty, kteří podpořili Rudolfovu volbu římským králem Ludvíka Přísňého a Albrechta Saského. K této události se vážou dvě pověsti. Podle první poslali kurfiřti roku 1273 Rudolfovi zprávu, že ho zvolí římskoněmeckým králem, pokud jim dá své dcery za manželky.⁵³ Druhá pověst se týká pouze jednoho kurfiřta – Ludvíka Bavorského. Ten se musel bát sankcí, protože dal protiprávně popravit svou první ženu: *„Jakou mám jistotu před stíháním, jestliže bude zvolen Rudolf? Má nějakou dceru, kterou by mi mohl dát za ženu?“*⁵⁴ Realita však asi byla trochu odlišná. Ludvík Přisný, který sám původně o římskou volbu usiloval, se nakonec rozhodl být raději Rudolfovým spojencem a ten ho na oplátku vyňal z revindikační politiky. Ludvík byl od té doby s Rudolfem v úzkém kontaktu a podporoval ho i vojensky v konfliktu s Přemyslem Otakarem II. Jako věno měla Matylda dostat 10 000 hřiven. Ludvík však nakonec získal 5 000 hřiven a jako zástavu zbylé částky mu Rudolf dal hrady a města Norimberk, Ravensburk, Altdorf a Memmingen.⁵⁵

Druhým kurfiřtem, který se stal manželem Rudolfovy dcery Anežky, byl Albrecht Saský. Svatbu pak slavily oba páry společně 24. října 1273, tedy v den Rudolfovy královské korunovace.⁵⁶ O sňatku obou sester nás také spravuje kronika Otakara Štýrského. Podle tohoto pramene si byl falckrabě Ludvík hned jistý, že chce, aby se stala Matylda jeho ženou, protože byla tak krásná a čistá. O manželích Albrechtu a Anežce se však kronikář více nerozepisuje.⁵⁷

⁵³ *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 330

⁵⁴ Tamtéž, s. 330

⁵⁵ *RI VI/1*, č. 14

⁵⁶ *RI VI/1*, č. 6a

V roce 1274 dohodl Rudolf další sňatek a to mezi teprve tříletou Gutou a stejně starým vnukem Karla z Anjou Karlem Martellem.⁵⁸ Z listiny sice není patrné, že se jedná právě o Gutu, její zasnoubení však dokazuje další listina o pobytu rodiny v klášteře ve Weingarten zřejmě z roku 1275,⁵⁹ kde je Guta titulována jako „*regina Sicilie*“.

Toto zasnoubení zprostředkoval papež Řehoř X., který se snažil o bezpečnější uspořádání italských záležitostí, k čemuž chtěl dospět spojením Habsburků s Anjouovci. Krátce po říšské volbě totiž Rudolf Habsburský s Karlem z Anjou nebyli příliš zadobře. Karel podporoval ve volbě francouzského krále Filipa III. a tudíž mu byla Rudolfova volba proti mysli. Řehoř X. ale ukázal svůj diplomatický um a oba panovníky usmířil. K dohodnutému sňatku mezi Gutou a Karlem Martellem však nedošlo. Guta byla z neznámých důvodů nahrazena sestrou Klemencií.⁶⁰

Vzhledem k přiosťování vztahů mezi Rudolfem a českým králem potřeboval Rudolf spojence, kteří by mu pomohli v hrozícím ozbrojeném konfliktu. Proto Rudolf uzavřel spojenectví s Menhartem Tyrolským. A jak jinak potvrdit přátelství a pomoc nežli dynastickým spojením. Tak tedy slavil svatbu 20. listopadu 1274 v Norimberku první Rudolfův syn Albrecht, jehož manželkou se stala Alžběta, Menhartova dcera. A takový spojenec se Rudolfovi opravdu vyplatil. Menhart, hrabě tyrolský, nejen že se po svatbě Albrechta s Alžbětou těsně přimkl k Rudolfovi, díky němu byl ale také získán za spojence jeho bratr Albrecht Gorický. Následně byly Menhartovým prostřednictvím navázány bližší styky i s uherským králem Ladislavem.⁶¹

⁵⁷ nû warp der phalzgrâf/ an den kunic umb sîn tohter./ zwære, daz moht er/ mit guoten êren tuon,/ daz er gewan ze suon./ der ê sîn stalfriunt was./ lûter als ein spiegelglas/ an kiusch , an zuhte was diu magt./ dâ was im wunder von gesagt./ wie schoen si wære und wie klâr:/ trûrens wart er bar./ dô si im wart gegeben./ daz si mit im solde leben/ und in freuden wahsen./ nû warp der von Sachsen./ des e rouch wart gewert/ des kunigs tohter er gert./ die gap er im ze konen. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*. In: MGH Deutsche Chronikem, Bd. V. Thl. 1, ed. Seemûler, J., Hannover 1893, verš 12 862 ad.)

⁵⁸ *RI VI/1*, č. 178

⁵⁹ *RI VI/1*, č. 388a, tato listina je sice datována do roku 1273, ale podle titulatur princezen historici dospěli k datu 2. července 1275.

⁶⁰ NOVÁK, J. B.: *Redlichovo dílo „Rudolf von Habsburk“*. ČČH 10, 1904, s. 182

⁶¹ *Redlichovo dílo „Rudolf von Habsburk“*. ČČH 10, 1904, s. 186

Zpečetěním dobrých vztahů mezi římskoněmeckým a uherským králem mělo být znovu zasnoubení, tentokrát Rudolfovy dcery Klemencie s Ladislavovým bratrem Ondřejem, uzavřené začátkem roku 1275 a doložené listinou z 12. července 1277, kde Rudolf potvrdil přátelství a oboustrannou podporu s uherským králem a dodával, že není důvodu, kvůli kterému by se snoubenci Klemencie s Ondřejem nemohli vzít.⁶² Nakonec však ze svatby přece jen sešlo. Ondřej totiž zemřel již roku 1278.

Jak již bylo výše zmíněno, nahradila později Klemencie svou sestru Gutu ve sňatku s Karlem Martellem. O důvodech, které k tomu Rudolfa vedly, můžeme však jen polemizovat. Pro to, aby vůbec svatba mezi Klemencií a Karlem mohla proběhnout, bylo nejdříve nutné, aby papež zrušil zasnoubení Guty s Karlem a vydal příslušný dispens. Papež Mikuláš III. tak učinil v listině z 23. ledna 1280⁶³ a svatba se poté konala ve Vídni roku 1281.

Poslední sňatek, kterého využil Rudolf ve spojení proti Přemyslu Otakarovi, se týkal dcery Kateřiny. Manželem se jí stal syn Jindřicha Dolnobavorského Otto. Rudolf tak Jindřicha odměnil za to, že se 1. září 1276 otevřeně přidal na jeho stranu.⁶⁴ Tento obrat totiž měl zásadní vliv na vývoj konfliktu mezi římským a českým králem. Rudolf měl díky tomuto spojení volnou cestu po Dunaji až do Rakous.⁶⁵ Kateřina měla původně Ottovi přinést věno ve výši 40 000 hřiven, které Jindřich požadoval pojistit zejména na zemích nad Enží. Toto spojení ale nemělo dlouhého trvání a Jindřich se v roce 1277 vrátil na stranu Přemysla Otakara II. V roce 1279 se tedy Jindřich musel zemí nad Enží vzdát⁶⁶ a Kateřinino věno se zmenšilo na 3 000 hřiven, které byly zastaveny v podobě hradů a panství Neuburg na Innu, Freistadt, Klingenberg a Mauthausen

⁶² *RI VI/1*, č. 813

⁶³ *RI VI/1*, č. 1161

⁶⁴ *Redlichovo dílo „Rudolf von Habsburk“*, s. 189

⁶⁵ *ûf den gedinc kom ouch geriten/ von Beiern herzog Heinrich./ an den kunic warp er sterclich,/ daz er kêrt zim mit hîrât./ den kunic er schiere des erbat./ wand man riet im ez ze tuon./ daz er herzog Heinrichs suon./ herzog Otten, der der eltist was,/ sinen tohter eine ûz las/ ze gemehel und ze konen./ man sach si mit einander onen/ mit stæter triwen urhap./ herzog Heinrich dem kunic gap/ die hantveste alle wider./ die er im gap, dô er fuor hernider/ durch Beiern ûf der Tuonau fluot. (Ottokars Österreichische Reimchronik, verš 18 480 ad.)*

⁶⁶ *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 221

v Horních Rakousích severně od Dunaje.⁶⁷ Svatba se konala ve Vídni v květnu 1279, ale Kateřina zemřela již roku 1282. Jindřich tak dle smírčího rozsudku musel zástavu za její věno vrátit Rudolfovu synovi, vévodovi Albrechtovi.⁶⁸

Další sňatky Rudolfových dětí byly dojednány v rámci mírové smlouvy s českým králem uzavřené 21. listopadu 1276 poblíž Vídně. Hartmann, Rudolfův syn, si měl vzít Kunhutu, dceru Přemysla Otakara, a další blíže neurčená Rudolfova dcera se měla stát manželkou Přemyslova syna Václava. Předběžné věno obou princezen činilo 40 000 hřiven stříbra a každá měla přinést do manželství i část území Rakous. Budoucí český král měl kontrolovat část na sever od Dunaje, a syn Rudolfa I. část od Dunaje na jih.⁶⁹

K domluvenému sňatku mezi Hartmannem a Kunhutou však nakonec nedošlo. Kunhuta totiž vstoupila do kláštera, přičemž přesně není jasné proč. Dle starších hypotéz podložených některými kronikami se Kunhuta rozhodla vstoupit do kláštera v rozporu s mírovou smlouvou z roku 1276, jako protest proti svému politickému zasnoubení. Vzorem jí přitom mohla být její teta Anežka Česká. Ale na základě toho, že ve smlouvě, která této události předcházela, není již zasnoubení Kunhuty a Hartmanna zmíněno, se dá usoudit, že zasnuby byly předtím řádně zrušeny. Této hypotéze také nahrává fakt, že o novém Hartmannově zasnoubení se začalo jednat krátce po vstupu Kunhuty do kláštera.⁷⁰

Novou Hartmannovou snoubenkou se stala anglická princezna Johana, dcera Eduarda I. a tento výběr není nijak překvapivý. Právě Hartmann se totiž dle Rudolfových plánů měl v budoucnu stát římským králem a bylo tedy záhodno, aby jeho manželka pocházela z královského rodu. Svatební smlouva mezi Eduardem a Jindřichem, biskupem basilejským, který zastupoval Rudolfa, byla podepsána v lednu 1278 v Londýně a svatba stanovena na den Narození Panny Marie, tj. 8.9.1278.⁷¹ Jako věno měla Johana dostat 10 000 hřiven⁷² a novomanželé měli získat království Arelatské. Termín svatby byl ale několikrát z politických i

⁶⁷ *RI VI/1*, č. 1091a

⁶⁸ *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 221

⁶⁹ *RI VI/1*, č. 623. Jediná Rudolfova dcera, která v té době nebyla ještě nikomu zaslíbena, byla Hedvika, její jméno však z neznámých důvodů do listiny napsáno nebylo.

⁷⁰ PROKOPOVÁ, I.: *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*. In: Muzejní a vlastivědná práce. Časopis společnosti přátel starožitností 113, 2005, s. 192

⁷¹ *RI VI/1*, č. 911

⁷² *RI VI/1*, č. 912

zdravotních důvodů odložen a nakonec k sňatku vůbec nedošlo. Hartmann totiž roku 1281 zahynul při ztroskotání lodi na Rýně.⁷³

Zpět ale ke smíru mezi Rudolfem a Přemyslem Otakarem. Ačkoli se zdálo, že vídeňská ujednání stvrzená navíc dynastickým spojením konflikt ukončila, opak byl pravdou.

Další boje pokračovaly po celou zimu 1277 a na jaře byly ukončeny dalším mírem, který byl uzavřen za přispění Bruna Olomouckého ve Vídni 6. května. Tato tzv. dodatková smlouva obsahovala hlavně nové okolnosti zásnub potomků obou zneprátelených panovníků. Ve smlouvě jsou úplně vynechána jména snoubenců a změnilo se věno nevěsty budoucího českého krále, ke kterému již nenáleží část území Rakous, ale Chebsko.⁷⁴ Ve smlouvě už se také vůbec nehovoří o druhém sňatku, tj. mezi Kunhutou a Hartmannem.

K dalšímu posunu dynastického spojení mezi Habsburky a Přemyslenci a zároveň k ukončení sporu mezi Rudolfem a Přemyslem Otakarem došlo až bitvou na Moravském poli a smrtí českého krále. Mírové podmínky tedy v roce 1278 s Rudolfem projednávala už jen vdova po Přemyslu Otakarovi Kunhuta.

V rámci této dohody byl znovu obnoven dvojitý sňatek mezi dětmi českého a římského krále. Samozřejmě se již nejedná o Kunhutu, která v té době již byla v klášteře, a Hartmanna, který již byl zasnouben s anglickou princeznou Johanou, ale o zcela nová jména. Rudolfův stejnojmenný syn si měl vzít Přemyslovu druhorozenou dceru Anežku. Druhý sňatek se stále týkal Přemyslova syna Václava, kterému byla zaslíbena Rudolfova dcera Guta.⁷⁵ Vzhledem k tomu, že po smrti českého krále se v dohře konfliktu angažoval i Ota Braniborský, bylo třeba potvrdit dohodu dynastickým spojením i s ním. Tedy byla ještě zasnoubena Rudolfova dcera Hedvika s bratrem Oty Braniborského Otou Malým.⁷⁶

Zatímco svatba Hedviky s Otíkem se konala v únoru 1279,⁷⁷ Rudolf s Anežkou spolu s Gutou a Václavem se sešli již v listopadu 1278 v Jihlavě. Problematice jihlavského setkání Guty s Václavem bude věnována následující

⁷³ *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 155

⁷⁴ *RI VI/I*, č. 753, obsah smlouvy viz též VANÍČEK, V.: *Velké dějiny země Koruny české III*. Paseka, Praha 2002, s. 177n

⁷⁵ Teprve teď se jedná bez jakýchkoli pochybností právně o ni.

⁷⁶ *RI VI/I*, č. 1026a

⁷⁷ *RI VI/I*, č. 1060a. Svatba se zřejmě musela konat v první polovině února vzhledem k tomu, že po 15., kdy byla popeleční středa, již nebylo možné svatby pořádat.

kapitola, zaměříme se tedy pouze na Rudolfa s Anežkou, kteří dle štyrské kroniky k sobě ihned vzplanuli láskou. Anežka prý dokonce Rudolfovo srdce přitahovala jako magnet.⁷⁸

V roce 1278 bylo Rudolfovi osm let a Anežce devět, přesto je štyrský kronikář popisuje jako zamilovaný pár. V noci, kdy mělo dojít k simulované souloži, se prý dokonce láskyplně líbali a objímali. Po společné strávené noci však byly znovu odloučeni.⁷⁹ Každý musel odjet z Jihlavy spolu se svou rodinou.

K dalšímu jejich setkání došlo zřejmě až roku 1287. Prameny týkající se chebské svatby Guty s Václavem totiž mlčí o přítomnosti tohoto mladého páru. V roce 1287 pak podle Otakara Štyrského došlo doslova k výměně nevěst. Zatímco Guta přijela do Čech a setkala se s Václavem v Kadani, zdá se pravděpodobné, že při té příležitosti předal Václav svou sestru švagrovi Rudolfovi, který si pro svou nevěstu přijel do Čech na radu bratra Albrechta.⁸⁰

⁷⁸ *niderhalb sach man sitzen/ Ruodolfen den hezogen/ des herze het an sich gezogen/ als ein acstein/ diu hochgeborne rein/ ven Beheim des kuniges tohter./ mit deheinendingen moht er/ ir des empliehen,/ si bogund in ziehen/ in ir minne ric./ manic senlicherblic/ wart von irem man/ an die süezen getân. (Ottokars Österreichische Reimchronik, verš 17 998 ad.)*

⁷⁹ *froun Agnesen fuort man hin/ ze herzog Ruodolfen./ dem wart damit geholfen/ aller siner swære, daz im diu sældenbære komen was sô nahen./ halsen und umbevâhen,/ kussen unde triuten/ von den zadin jungen liuten/ geschach des nahtes vil./ wer ist, der des iht wil./ ob dâ anders iht geschach?/ darzuo si heten guot gemâch./ swie doch diu reine/ was ze junc und ze kleine, daz ûz irem zartem lip/ wurde gemâch ein wip (Ottokars Österreichische Reimchronik. 18052 ad.)*

⁸⁰DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, D.: *Anežka, vévodkyně rakouská, dcera českého krále (1269-1296)* In: *Mediaevalia Historica Bohemica* 13/1, 2010, s. 55 nn

5. Svatba Guty a Václava

5.1 Jihlavské zasnoubení či svatba?

Níže popisovaná událost je z hlediska pramenů dosti složitá. Gutina svatba je totiž popsána ve třech pramenech, které spolu ale nekorespondují. V kronice Otakara Štýrského se dočteme o svatbě v Jihlavě, v Salzburšských análech o svatbě v Čáslavi a Zbraslavská kronika popisuje svatbu v Chebu. Podle kroniky Otakara Štýrského se obě rodiny v listopadu 1278 měli setkat v Jihlavě, aby utužily příbuzenské svazky a potvrdily dojednaná zasnoubení. Podle Salzburšských análů se ale toto setkání mělo konat až v lednu 1279 v Čáslavi.

Tento rozpor vysvětlil Oswald Redlich tím, že svatební rituál proběhl dvojnásobem. V Jihlavě mělo dojít k zasnoubení s požehnáním basilejského biskupa Jindřicha a teprve v lednu mělo být manželství symbolicky dovršeno simulovanou souloží v Čáslavi.⁸¹ Štýrský kronikář ale hovoří přímo o simulované souloži. Nabízí se tedy možnost, že se jedná pouze o jednu událost, kterou zasadil každý kronikář na jiné místo v jiné době.

Otazník ale nevisí pouze nad místem a dobou události, ale také nad samotným rituálem. Bylo pouze potvrzeno zasnoubení mladé Guty s Václavem, nebo došlo k simulované souloži? Pokud by k simulované souloži došlo a jednalo se tak o dětský sňatek, byla by do budoucna vyloučena jakákoli pochybnost o právoplatnosti manželství, což by se jistě oběma stranám hodilo. Problém je však v tom, že přímo o benedikci a symbolické souloži v Jihlavě se zmiňuje pouze Otakar Štýrský, jehož kronika není příliš spolehlivá. Navíc nijak nezmiňuje následnou svatbu v Chebu. Dalo by se tedy předpokládat, že chebskou slavnost pouze posunul hlouběji do minulosti.⁸²

Na druhé straně musíme vzít v úvahu popis Petra Žitavského, který sice jihlavskou slavnost vůbec nezmiňuje, ale v jeho kronice se dočteme o zasnoubení, které však nijak nedatuje, ani nelokalizuje.⁸³ Z popisu chebské svatby se však zdá,

⁸¹ Rudolf von Habsburk. *Das Deutsche Reich nach dem Untergange des Alten Kaisertums*, s.332-333

⁸² NODL, M.: *Rituál královských svateb a zasnub.* In: *Antropologické přístupy v historickém bádání.* edd. M. Nodl - D. Tinková, Argo 2007, s. 172

⁸³ *Protože pak Václav, dědic Českého království, a Jitka, dcera římského krále Rudolfa, nebyli v době svého zasnoubení ještě způsobilí pro sňatek, poněvadž tomu bylo na překážku mládí obou, tento se vrátil s matkou domů, ona pak zůstala s otcem, aby byla až do doby zákonitého věku velmi ušlechtilé vychována.* (Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae.* překlad F. Heřmanský, verše

že svatba byla redukována pouze na konzumaci manželství, což by nahrálo k hypotéze jihlavského dětského sňatku.⁸⁴

Zpět ale ke kronice Otakara Štýrského, kde najdeme popis jihlavské slavnosti. Oba mladé snoubence doprovázely na cestě do Jihlavy jejich rodiny. Zatímco Guta přijela do Jihlavy v doprovodu svého otce, s Václavem přicestovala jeho matka Kunhuta. Hlavními aktéry jihlavské slavnosti ale nebyli pouze Guta s Václavem, ale samozřejmě i druhý přemyslovsko-habsburský snoubenecký pár – Gutin bratr Rudolf a Václavova sestra Anežka. Oběma párům, jak již bylo řečeno, pak požehnal basilejský biskup Jindřich.⁸⁵

Sám popis události je jistě zidealizovaný. Kronikář přidává k dobru mnoho zajímavých detailů, například popisuje, že součástí slavnosti byly i rytířské souboje, při kterých vynikali Čechové nad jiné národy.⁸⁶ Tento detail pouze potvrzuje, že Otakar Štýrský v mnohém napodoboval hrdinské eposy Wolframa von Eschenbach, pro které byla rytířská kultura a podobné detaily velice důležité.⁸⁷

Dalším milým detailem je ale to, jak tuto velkolepou slavnost prožívali sami aktéři. Václav s Gutou se prý příliš o dění okolo nezajímali. Bavili se tím, že si spolu hráli a Guta prý dokonce Václavovi ukazovala své panenky. Václav se na oplátku zase chlubil, co všechno již ovládá jeho krahujčice.⁸⁸ Není divu, oběma bylo v té době pouhých sedm let, nedá se tedy předpokládat, že by si uvědomovali důležitost tohoto setkání. Otakar Štýrský dokonce popisuje simulovanou soulož malých aktérů, kterou mu popsala Gutina chůva. Guta s Václavem prý obětí a polibky doslova prospali.⁸⁹

R. Mertlík, předmluva Z. Fiala, rejstříky M. Bláhová, Praha 1976, s. 86)

⁸⁴ CHARVÁTOVÁ, K.: *Václav II.: král český a polský*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 51

⁸⁵ dô wart gestreut ein rinc/ von hern und frouwen wunniclich/ von Basel bischof Heinrich/ tet in die ê bekant. *Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 17 910 ad.)

⁸⁶ darnâch huop sich zerhant ein grôzerr buhurt./ an den Bêheim man spurt/ vil bezzeren gelimph/ ze buhurdiern in schimph/ der zernstlichen striten. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 17 914 ad.)

⁸⁷ Toho si všiml již editor kroniky *Ottokars Österreichische Reimchronik*, s. XCV - CVI

⁸⁸ ir wirtê dô diu meit/ von iren rockem seit,/ wie die wâren gestalt./ dô enkegen er ir vor zalt,/ waz sin sprinz hiur het gewangen. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 17985 ad.)

⁸⁹ wie getâner gesellikeit/ si des nahtes phlâgen?/ devon sô Hort ich sagen/ ir meizoginne alsus,/ daz manic halsen unde kus/ wær verslâfen von in. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 18045 ad.)

Další mělo nastat, až dovrší kanonického věku a budou schopni již uzavřený dětský sňatek konzumovat. Po skončení slavností a potvrzení přátelských vazeb se tedy spolu se svými rodiči rozjeli zpět domů.

5.2 Chebská svatba

Ať bylo v Jihlavě Gutino zasnoubení s Václavem pouze potvrzeno, či došlo i k dětskému sňatku, výsledek byl stejný. Guta dále žila se svým otcem, dokud nedosáhli ona i Václav zákonného věku, nebyli považováni za dospělé. Poté bylo nutno dojednaný sňatek stvrdit konzumací manželství. Guta s Václavem, kteří se neviděli od jihlavské slavnosti, se měli konečně znovu setkat a tělesně manželství naplnit.

Rudolf tedy pozval v roce 1284 Václava do Norimberku.⁹⁰ Ačkoli mu slíbil bezpečný doprovod, česká strana se přesto bála úskoku ze strany římského krále a mladého Václava tak daleko za české hranice pustit nechtěla. Rudolf se totiž netajil podporou strany Purkarta z Janovic proti Závišovi z Falkenštejna, který po boku Václavovy matky vládl v zemi jako regent. Václav proto mohl být znovu zajat a použit k svržení Závišovi vlády.⁹¹

Nakonec bylo dohodnuto, že se obě královské rodiny setkají v lednu 1285 v Chebu, v říšském městě, které díky své poloze na hranicích Říše s Českým královstvím bylo logicky kontaktním bodem mezi oběma celky.⁹²

Jako první dorazil do Chebu, jenž se ještě vzpamatoval z požáru, který město postihl v roce 1270, Rudolf s Gutou a četným doprovodem, kde nechyběli jeho zeťové Ludvík Přísný, Ota IV. Braniborský a Albrecht Saský, dále vévoda Jindřich Dolnobavorský, norimberský purkrabí Fridrich III., polští vévodové, dále hrabata a další pánové z Porýní, Švábska, Durynska, Míšeňska, Bavorska i Rakous a vyslanci měst. Zúčastnili se i duchovní hodnostáři, biskupové Jindřich II. z Řezna, Wernhard z Pasova, Jindřich z Mersenburku a Bruno z Naumburku. Ženské pohlaví zde mimo Gutu zastupovaly i její dvě sestry Hedvika, manželka Oty Braniborského, a Anežka, manželka Albrechta Saského, dále i množství šlechticů z celé Říše⁹³

Tato společnost se 21. ledna zúčastnila vysvěcení po požáru v roce 1270 nově postaveného minoritského kostela sv. Františka. Obřad provedl biskup

⁹⁰ V Rudolfově listině z 31.8.1284 vydané v Norimberku sice není přímo setkání Václava s Gutou zmíněno, ale dřívější literaturou je tento účel předpokládán. Listinu viz *RI VI/1*, č. 1876.

⁹¹ *Václav II.: král český a polský*, s. 79

⁹² Chebsko bylo až do roku 1276 v držení českého krále Přemysla Otakara II., poté spadalo pod správu římského krále, který ho ale v roce 1277 slíbil mladému Václavovi jako zástavu věna jeho budoucí manželky Guty.

⁹³ *RI VI/1*, č. 1876

řezenský, do jehož diecéze Cheb náležel, za přítomnosti mnoha františkánských hodnostářů i obyčejných mnichů.⁹⁴ Po obřadu král Rudolf slavnostně předal svému zeti Otovi Braniborskému dvanáct červených praporců symbolizujících Braniborsko a přijal od něj lenní přísahu.

25. ledna již dorazila i česká strana, tj. královna-vdova Kunhuta spolu s Václavem doprovázena početnou družinou, ve které mimo jiné nechyběli biskupové Dětrich Olomoucký a Tobiáš Pražský. Mezi doprovodem ale chyběl Záviš z Falkenštejna. Královnu s mladým Václavem doprovodil až k městským hradbám, ale do města nevstoupil.

Dále Záviš, který tam přišel s králem Václavem, pozoruje, že pro svou troufalost vzbudil proti sobě nevoli krále římského, nechtěl vejít do města Chebu, nýbrž zůstal mimo městské hradby a sám si vědom viny chystal se s větší opatrností více na útěk než do společnosti s hodovníky.⁹⁵

O důvodu tohoto počínání se spekuluje v mnoha publikacích. Dle jedné hypotézy se Záviš chtěl vyhnout urážkám a posměchu ze strany Rudolfa,⁹⁶ který se přezíravým vztahem k němu netajil. Další názor prezentuje František Kubů, který se domnívá, že nebylo společensky vhodné, aby se druh královny nižšího sociálního původu zúčastnil setkání panovníků. Podle něj se zde poprvé ukázaly hranice Závišových možností. Ačkoli se směle dostal až k nejvyšší moci, narazil na odpor tradičních mocenských autorit. Dále mohl následovat pouze Závišův ústup nebo pád.⁹⁷

Ale zpět k nejdůležitější části chebské slavnosti, kterou mělo být tělesné naplnění manželství, tzv. konzumace. Naposledy, když se Guta s Václavem viděla, byli oba ještě malé děti. Ani jeden si pořádně neuvědomoval, jaký krok pro svou budoucnost v Jihlavě učinili, dnes však se setkávají jako dospělí lidé, kteří si již uvědomují, jakého rituálu jsou součástí. Dle dnešního pohledu bychom na ně stále pohlíželi jako na děti, dle středověkého práva ale již dosáhli kanonického věku

⁹⁴ KUBŮ, F.: *Chebská svatba 1285*. In: Seminář a jeho hosté. Sborník prací k 60. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového, edd. Z. Hojda, J. Pešek, B. Zylinská, Praha 1992, s. 33

⁹⁵ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 55

⁹⁶ *Velké dějiny země koruny české III.*, s. 392

⁹⁷ *Chebská svatba 1285*, s. 33

čtrnácti let a jsou tak způsobilí k manželství. Samotný akt konzumace je pak Zbraslavskou kronikou popsán takto:

V Chebu se sešli vjedno, oba se radují, oba se navzájem libají spolu, zahrán je smutek a žal a oba jsou v obětí dále. Václav brzy, jak mladíků zvyk, se těší z lásky své choti, konečně k ní vešel a obvyklým stykem byla v noci Obrácení sv. Pavla apoštola⁹⁸ dokonána slavnost sňatku kdysi sjednaného. Co jest smluveno dávno, to nyní se dokončí zcela řádným manželským sňatkem těch dvou již řečených dítek.⁹⁹

Následujícího dne potom celá vznešená společnost vyslechla mši v nově vysvěceném minoritském kostele sv. Františka a Rudolf udělil svému zeti slavnostně Čechy a Moravu v léno, čímž se Václav stal vládcem obou zemí a nahradil svůj doposud užívaný titul „pán a dědic království českého“ titulem „král Čech a markrabě Moravy“. Sedm let po smrti svého otce tedy konečně Václav nabyl celá svá panovnická práva.

Po ukončení slavnosti se hosté rozjeli zpět do svých domovů. Dle zvyklostí měla být manželka po svatební noci v péči manžela, Rudolf ale svou dceru odvezl zpět do Vídně. Na tehdejší poměry to byl velice zvláštní tah, až skandální. O Rudolfových pohnutkách můžeme pouze spekulovat. Důvodem mohla být přítomnost Záviše z Falkeštejna na Pražském hradě. Spíše než obavu o morální výchovu své dcery hledíme ale důvody politické. Rudolf si byl vědom Závišových ambicí a nechtěl, aby se Guta dostala pod jeho vliv.¹⁰⁰ Dalším důvodem mohlo být ale také Gutino mládí.¹⁰¹ Ať tak či onak, královská rodina se do Prahy vrátila s ostudou.¹⁰²

Pro Václava to samozřejmě znamenalo velice svízelnou situaci. Nemohl se totiž postarat o pokračování rodu. Vzhledem k tomu, že neměl žádné legitimní bratry ani bratrance, kteří by v případě jeho smrti nastoupili na trůn, jednalo se o

⁹⁸ v noci z 25. na 26. ledna

⁹⁹ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 54n

¹⁰⁰ ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století*. Praha 1986, s. 164

¹⁰¹ K tomu se přiklání O. Redlich v *RI VI/1*, č. 1877a, také NODL, M.: *Rituál královských svateb a zásnub*, s. 174

¹⁰² ŠAROCHOVÁ, G.: *Radostný úděl vdovský. Královny-vdovy přemyslovských Čech*. Praha 2004, s. 108

situaci pro přemyslovský rod velice vážnou. Česká strana proto usilovala o co nejrychlejší příchod Guty do Čech.

6. Guta, královna česká

6.1 Příchod do Čech

Navzdory nelibosti české strany zůstala Guta ve Vídni další dva roky. Usilovná vyjednávání o jejím příchodu byla navázána na začátku roku 1287 vzhledem k tomu, že celá země se nemohla dočkat potomka, kterého ale bez královny nebylo možno. Jako významný argument byla však použita chystaná korunovace, plánovaná na 25. května 1287. Na takové slavnosti jistě nemohla panovnickova manželka chybět, a proto Rudolf svolil a Gutu nechal připravit na cestu.

Ještě před samotným příchodem do Prahy bylo však zapotřebí dohodnut všechny materiální otázky. Bylo zvykem, že nevěsta přinášela do manželství nový majetek, tzv. věno. Často se však stávalo, že věno nabylo takové výše, že jej nešlo vyplatit ženichovi v hotovosti. V tom případě byl majetek pojištěn na nemovitých statcích. A tak to bylo i v případě Guty. Ta měla dostat Chebsko jako zástavu v hodnotě deset tisíc hřiven stříbra.¹⁰³ Na druhé straně se zavazoval ženich přiřknout nevěstě určité statky, aby na nich v případě ovdovění mohla dožít a spravovat je. Václav tedy Gutě přislíbil statky ve východních Čechách, např. Hradec Králové. Další ustanovení se týkala Gutina ovdovění v případě, že by manželství skončilo bezdětné. Za této situace měla být Guta šlechtou bezpečně dopravena zpět k jejímu otci, bratrům nebo Fridrichu Norimberskému a měly jí být poskytnuty její věnné statky.¹⁰⁴

Po výše zmíněných dohodách již nic nebránilo, aby se mladá Guta vydala do Čech. Za doprovodu slavnostního poselstva v čele s biskupem Tobiášem, které pro ni přijelo z Čech, a početné německé družiny, kde nechyběl bamberský biskup Arnold, se Guta s Václavem setkala před Kadaní. Toto setkání se ale neobešlo bez problémů. Václav, popuzen prý povýšeností německého doprovodu, chtěl, aby Guta svůj doprovod na místě zanechala a dále pokračovala bez něj. Až po přemlouvání biskupa Tobiáše svolil, že jím vybraná část doprovodu může s Gutou pokračovat až do Prahy.¹⁰⁵

¹⁰³ Věno bylo dohodnuto již ve smlouvě z května 1277, o které se hovoří v dřívějších kapitolách.

¹⁰⁴ ŠUSTA, J.: *České dějiny II/1, Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví*. Praha 1935, s. 364

¹⁰⁵ *Velké dějiny země koruny české III.*, s. 398; Dá se předpokládat, že tento požadavek nebyl z Václavovy hlavy, ale že byl naočkován Závišem z Falkenštejna.

Celý průvod dorazil do Prahy 4. července 1287 a byl zde slavnostně uvítán. Mladé Gutě bylo v té době šestnáct let a tři měsíce, přesto ji Petr Žitavský líčí jako dívku velice vyspělou:

Potom Jitka, když při svém příchodu viděla zemi zpustošenou, hořce truchlila a ze srdce cítila soustrast s chudými, kteří jí přicházeli vstříc a vykládali jí své útrapy, a ač mladá a útlá, přece jim dospělými slovy a spořádanými mravy slíbila, že se chce starat o nápravu jejich stavu.¹⁰⁶

Podle dalšího líčení Zbraslavské kroniky se oba manželé velice radovali ze svého setkání. Prý i obě družiny se netajily společným důvodem k radosti.¹⁰⁷

Ke královské korunovaci, která byla původně plánována, sice z neznámých důvodů nedošlo,¹⁰⁸ to Gutě ale nikterak neubíralo na oblibě. Petr Žitavský popisuje, jak hned po svém příchodu uspořádala zrale svůj dvůr, přičemž odstraňovala ty méně schopné a obklopovala se *osobami způsobilými a obezřetnými*. Dále se stala smířčím prvkem mezi národnostmi, žijícími v Čechách, tj. mezi Čechy a Němci. Ve Zbraslavské kronice je opěvována i její zbožnost:

Nechtěla ani chvíli trávit neužitečně, nýbrž radíc čas k času hned se s povinnou úctou účastnila služeb Božích, hned pak zaměstnána ženskými pracemi, odmítla jísti chléb nečinnosti.¹⁰⁹

Výše zmíněným působením na královském dvoře si Guta získala přízeň jak kronikářů, tak i dvorních básníků. Takto ji viděl básník Ulrich von Etzenbach, který v té době působil na pražském dvoře:

*Ted' slyš, jak bylo její jméno,
To jméno Bene, utvořeno:
Jak? Vzniklo z latinského „milý“,
Ten jež si všichni oblíbili.
Dej ony pojmy dohromady,
A budeš si spíš vědět rady:
Paní tak vlídná, nedotknutá*

¹⁰⁶ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s. 56

¹⁰⁷ Z tohoto se dá usoudit, že část Gutina doprovodu určitý čas pobyla v Praze, nelze však dokázat, jestli se její pobyt omezil pouze na zmíněné slavnosti, nebo v Praze setrvala déle. (*Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 197)

¹⁰⁸ Ke korunovaci dojde až s odstupem deseti let, těsně před Gutinou smrtí, roku 1297.

¹⁰⁹ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s. 56

*Zlem, čili Dobrá nebo Guta,
I u nás totéž jméno nese!
Moravo, Čechy, radujte se,
Ta, kterou všem opěvám,
Ta dobrá duše patří vám,
Pro svoje vzácné chování
Byla vám dána za paní
A její vlídnost neustále
Oblažuje i pana krále.
Pravý a láskyplný cit
Dokázal oba sjednotit,
Třebaže tvoří jinak pár:
Dvě srdce jeden smělý žár
Spojuje pravou věrností.¹¹⁰*

I Zbraslavská kronika se o Gutě vyjadřuje pouze v dobrém. Chválí její ctnosti a líčí ji jako zbožnou a mravnou ženu:

*Jitka, půvabná v tváři , tak vznešená, z vzácného rodu,
podle svých vlastností má a právem toto své jméno –
Jitka, což znamená „dobrá“, je královské koruny hodna.*

*Dobrá je svou řečí, je dobrá i hodnotou mravů,
Životem svým i mravy – ty k ozdobě slouží té dívce;*

Tím, že je nesmírně cudná, vzor dobroty dává všem pannám.¹¹¹

Je však otázkou, nakolik byla všechna tato chvála pravdivá a nakolik šlo pouze o ustálené obraty, používané v dobových kronikách. Pokud chtěl kronikář ženu vychválit, napsal, že je krásná, ctnostná, dobrých mravů a z dobrého rodu. K tomuto obrazu také napomohla slovní hříčka Gutina jména.¹¹²

¹¹⁰ Ulrich von ETZENBACH: *Wilhelm von Wenden*, In: *Moravo, Čechy, radujte se! Němečtí a rakouští básníci v českých zemích za posledních Přemyslovců*, edd. V. Bok, J. Pokorný; překlad A. Hartl, P. Eisner, P. Kopta, J. Pokorný, S. Stanovská; komentář V. Bok, S. Stanovská, Praha 1998 s. 114

¹¹¹ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 55

¹¹² Slovo *gut* znamená v němčině *dobry*.

6.2 Potomstvo Guty a Václava

Hlavním úkolem manželky bylo zajistit muži zdravé potomstvo a tím i zachování rodu. Zvláště v královské společnosti byl mužský potomek očekáván s napětím. Vždyť právě syn se stával dědicem království a v případě bezdětnosti manželství se stávaly osudy země nejisté. To měli na paměti i královi rádci, kteří urgovali Gutin příchod do Čech.

Guta tyto naděje splnila brzy po příchodu a již v květnu 1288, tedy necelý rok po příjezdu do Čech, přivedla na svět následníka. Václav však dlel v té době na Moravě, a tak jeho i další šlechtice spravovala šťastná Guta pomocí listů.¹¹³ Chlapec byl pojmenován dle přemyslovských zvyklostí po dědovi z otcovy strany, tedy Přemysl Otakar, zemřel však ještě před koncem roku 1288.

6. října 1289 Guta porodila znovu – dvojčata Václava a Anežku. Po smrti prvorozeného syna to znamenalo novou naději českých zemí, které měly znovu dědice. Navíc bylo narození dvojčat bráno jako boží požehnání Václavovy politiky.¹¹⁴ Zatímco z Václava se po smrti jeho otce stal dědic království,¹¹⁵ malá Anežka byla zasnoubena s prvorozeným synem Adolfa Nasavského Ruprechtem. Tento akt se stal jedním bodem z podmínek, které si Václav kladl za podporu zvolení Adolfa Nasavského. Ruprecht dokonce až do svatby pobýval na Pražském hradě, ačkoli to bylo zcela neobvyklé. V srpnu 1296 byl poté v Praze slaven dětský sňatek již zmíněných dětí. Vzhledem k jejich mládí byl sňatek konzumován pouze formálně, zřejmě byly obě děti vedle sebe pouze položeny do svatebního lože.

V předvečer svatého Vavřince byla Anežka, léty mladší, položena k Ruprechtovi, a tak byl dokonán počatý sňatek způsobem, jakým se mohlo stát mezi dětmi.¹¹⁶

Ještě v roce 1296 však Anežka náhle zemřela za neznámých okolností. Spojenectví Václava s Adolfem Nasavským tak bylo přerušeno a Václav se nadobro přiklonil na stranu Gutina bratra Albrechta Habsburského.

¹¹³ NOVÁK, J.B.: *Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně (1279-1296)*, Praha 1903, č. 162 a 163; *RBM II*, č. 1442

¹¹⁴ Guta totiž asi otěhotněla krátce poté, co Václav nechal uvěznit Závíše z Falkenštejna. Václav to zřejmě bral jako souhlas nebes s tímto rozhodnutím.

¹¹⁵ Více o osudech Václava III. viz DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, D.: *Václav III.*, In: *Mediaevalia Historica Bohemica* 11, 2008, s. 244-248

¹¹⁶ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 91

Dalším dítětem, které přišlo na svět o rok později než Václav s Anežkou, byla Anna, pojmenovaná možná po Gutině matce. Právě tato dcera se stala roku 1306 manželkou Jindřicha Korutanského, který po smrti Václava III. vystoupil s nároky na český trůn. Ty byly na určitou dobu vyslyšeny a Anna se stala českou královnou, ne však nadlouho. Nahradila jí její mladší sestra Eliška a Anna i se svým manželem prchla zpět do Korutan, kde dále žila. Zemřela v Lublani v roce 1313 za neznámých okolností a nezůstali po ní žádní potomci.¹¹⁷

V lednu 1292 se narodila Eliška, další dcera, která svou matku přežila. Po smrti Václava III. se Eliška vdala za Jana Lucemburského a stala se českou královnou. Toto manželství nebylo však příliš šťastné. Ambiciózní Eliška totiž nešťastným způsobem zasahovala do české politiky, čímž se postupně dostala do politické izolace. Jan Lucemburský se dokonce obával, že ho jeho manželka bude chtít sesadit z trůnu, a tak jí v roce 1319 odňal syna a dědice trůnu (budoucího Karla IV.). Eliška pak zemřela na plicní chorobu 28. září 1330 na Vyšehradě a pohřbena byla ve Zbraslavském klášteře.¹¹⁸

V březnu 1293 královna Guta porodila stejnojmennou dceru, která však žila pouze o několik měsíců déle než rok; následovali dva synové, narození počátkem let 1294 a 1295, oba pokřtěni jménem Jan, kteří ale v útlém věku také zemřeli.

V únoru 1296 se narodila Markéta, která byla roku 1303 provdána za Bolka III., budoucího knížete lehnického, břežského a vratislavského. Slíbeného věna se mu však nedostalo, a tak zabral Opavsko. Po dohodě s Janem Lucemburským jej však opustil s tím, že mu bude vyplaceno osm tisíc hřiven stříbra, a věno již nikdy nebude vymáhat.¹¹⁹ Princezna Markéta zemřela roku 1322 při porodu třetího syna.¹²⁰

Poslední královnina dcera Guta se narodila těsně před korunovaci 21. května 1297 a zemřela zřejmě vzápětí po narození. Pohřbena byla v rodové hrobce v klášteře u sv. Františka. Dokladem jejího pohřbu je rytá náhrobní deska nalezená

¹¹⁷ Více o osudech Anny Přemyslovny viz TELNAROVÁ, K.: *Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy*, In: *Mediaevalia Historica Bohemica* 13/1, 2010, s. 77-110

¹¹⁸ *Václav II.: král český a polský*, s. 266. Více o osudech Elišky Přemyslovny viz KOPIČKOVÁ, B.: *Eliška přemyslovna: královna česká, 1292-1330*. Praha: Vyšehrad, 2008.

¹¹⁹ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 234

¹²⁰ Více o okolnostech Markétiny svatby viz BLÁHOVÁ, M.: *Slezští Piastovci a poslední Přemyslovci*. In: *Piastowie śląscy w kulturze i europejskich dziejach*. [redakcja naukowa Antoni Barciak](#), Katowice 2007, s. 165

roku 1958. Ačkoli zemřela princezna Guta jako malé dítě, na nalezené desce je vyobrazena jako mladá dívka.¹²¹

Za 10 let přivedla tedy královna Guta na svět 10 dětí a naprostou většinu doby, kterou strávila v Čechách, byla buď těhotná nebo v šestinedělí. Z 10 dětí se však dospělosti dožily pouze 4: Václav, Anna, Eliška a Markéta.

Co se týče Gutiny výchovy dětí, není jasné, jaký podíl královna skutečně měla. Dle jejího itineráře se zdá, že většinu času pobývala v Praze. Zprávy jsou sice stručné, skoro jistě však víme, že všechny porody absolvovala v Praze, dá se také předpokládat, že v poslední fázi těhotenství již nikam necestovala.¹²² Dá se tedy usoudit, že královna mohla se svými dětmi být v úzkém kontaktu a podílet se na jejich výchově. K ruce jí při tom pravděpodobně bylo množství chův, kojných a služek.

¹²¹ SOUKUPOVÁ, H.: *Anežský klášter v Praze*. Praha 1989, s. 184

¹²² Královnin itinerář viz přílohu.

6.3 Guta jako prostřednice Habsbursko – Přemyslovských vztahů

Po příchodu do Čech se Guta rychle chopila velice důležité role. Kromě toho, že byla Václavovi rádkyní, dokázala změnit k lepšímu vztahy mezi českým a německým obyvatelstvem v Českých zemích. Soustředovala kolem sebe zřejmě německý kulturní okruh, který umožnil i Václavovi lepší kulturní rozhled.¹²³ Její vliv byl již od počátku manželského soužití patrný, a to jak ve vnitřní i ve vnější politice. Dalo by se předpokládat, že Guta, o několik měsíců starší než Václav, byla i jako dívka o něco vyspělejší. Tento předpoklad však nemá oporu v pramenech.

Kromě politiky Guta zřejmě poradila Václavovi i s výběrem zpovědníka:

*Proto poučili krále Václava, když dospěl, paní královna Jitka a někteří moudří mužové, aby si vyvolil někoho vhodného za zpovědníka, podle jehož rady by řídil své skutky v Kristu a častou svatou zpovědí odstraňoval a napravoval chyby kdyby se některých dopustil.*¹²⁴

Václav si poté zvolil Heřmana z řádu německých rytířů, který zřejmě přišel do Prahy jako člen Gutina doprovodu.¹²⁵

Jisté také je, že se do Prahy Guta vypravila od otce řádně instruována a jako exponentka jeho politiky. Jak jinak by bylo možno odůvodnit její odpor k Závišovi z Falknštejna? Rudolf Habsburský se rozhodně přezíravým vztahem k Václavovu otčímovi netajil. Guta dokonce byla přesvědčena, že Záviš je čaroděj. Podle pověsti se ho obávala tak, že vhodila do ohně šátek, který jí daroval s tím, že je očarován.¹²⁶

Stejně tak jako její otec podporovala v Čechách stranu Závišových odpůrců v čele s Tobiášem z Bechyně a Punkartem z Janovic a oslabovala pouto mezi Václavem a jeho otčímem. To jí navíc Záviš ještě ulehčil svou cestou do Uher za svou budoucí manželkou, sestrou uherského krále, Alžbětou. V té době měla Guta volné pole působnosti, což přineslo své ovoce. Došlo k odcizení obou mužů a Závišovi byl dokonce pod záminkou kanonických překážek zapovězen návrat do Prahy. Nezbylo mu tedy nic jiného, než se i s manželkou uchýlit do ústraní na hrad Svojanov.

¹²³ *Velké dějiny zemí koruny české III.*, s. 404

¹²⁴ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 75n

¹²⁵ *Václav II.: král český a polský*, s.100

¹²⁶ *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, s. 153

Pokud si ale Závíš myslel, že tímto tato kauza skončila, byl na omylu. Václav, který si mezitím začal uvědomovat, že pro oba není na Pražském hradě místo, se dále nechtěl se Závíšem dělit o moc. Hrál mu tedy asi také do karet jeho okolí, které se ho snažilo přesvědčit o Závíšově zákeřnosti a chystané zradě.¹²⁷ Václav tedy nechal Závíše zatknout. To ale samozřejmě vzbudilo nevoli Závíšových příbuzných, kteří se dožadovali jeho propuštění. Mezi ty patřil například Jindřich z Rožmberka, kterému královna Guta 19.10.1289 na místě krále písemně přislíbila bezpečný příchod ke dvoru, kde bude moci svobodně projednat jakékoli své záležitosti, aniž by byl kýmkoli ohrožován, a následný bezpečný návrat.¹²⁸ Po jednání se Jindřich nakonec vrátil na královskou stranu. Bohužel ale nelze bezpečně zjistit, jaký podíl měla na usmíření královna Guta. Byla pouze prostředníkem, který vyřídil královu vůli, nebo dopis napsala z vlastní iniciativy a tím přispěla k nastolení klidu?

Po Závíšově zatčení začala Guta postupně sblížovat Václava se svou rodinou a tím ho také lépe zapojila do spojeneckých vazeb Habsburské politiky. Rudolf Habsburský pomohl Václavovi proti odbojným pánům a navíc mu poskytl záštitu v mezinárodní politice, hlavně ve vztahu k uherskému králi a vratislavskému vévodovi.

V roce 1289 navštívila Guta i se svým manželem svého otce v Chebu. Asi šlo o první setkání Guty s otcem od příchodu do Čech, protože pokud se viděli dříve, není o tom žádné zprávy a nešlo tedy rozhodně o oficiální setkání. Guta již v té době čekala dvojčata Anežku a Václava, což pro ni i Václava po smrti prvorozeného syna muselo být samozřejmě požehnáním. Když k tomu připočteme setkání s otcem, jistě šlo o velice milou rodinnou sešlost, v čemž nás utvrzuje i popis Petra Žitavského:

*Tehdy se vesele jása a chystají vybraná jídla,
provádí reje král římský a v nesmírném veselí tone,
za ním pak rychlým krokem jde Jitka v průvodu chotě,
radost má lid a hned k těm třem se připojí v tanci.¹²⁹*

¹²⁷ Václav II.: král český a polský, s. 101

¹²⁸ RBM II, č. 2259

¹²⁹ Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae, s. 68

Panovníci se ale přeci jen pouze neveselili. Na řadu přišla samozřejmě i politika. Rudolf uznal kurfiřtská práva svého zetě¹³⁰ a těsně před cestou domů přidal i několik otcovských rad jak spravovat zemi, nabádal jej ke zbožnosti a ačkoli to není přímo zmíněno, poradil zřejmě i jak postupovat proti Závišovým přívržencům. Toto poučení si Václav poslechl společně s Gutou a po jeho skončení odcestovali zpět do Čech.

K dalšímu setkání Guty s otcem došlo hned o Velikonocích roku 1290, kdy ho Guta spolu s Václavem navštívila v Erfurtu, kde se právě konal říšský sněm. Guta se zřejmě s otcem viděla na tomto setkání naposledy, což nám dokládá i Zbraslavská kronika:

Královna však, vyvolávajíc si v mysli útěchu otcovské lásky, když se měla s otcem rozloučiti, v představě jeho smrti neustále prolévala slzy, jako by předvíдалa budoucnost a že už ho neuvidí. A skutečně léta Páně 1291 hned po tom následujícího o Rozeslání apoštolů¹³¹ zemřel král Rudolf sešlostí věku...¹³²

Václav se sice se svým tchánem v Erfurtu sešel ještě jednou a to v srpnu 1290, Zbraslavská kronika se o tomto setkání ale vůbec nezmiňuje, a proto je možné, že se této schůzky královna vůbec nezúčastnila.

Zpět ale k prvnímu erfurtskému setkání, které dle pramenů nebylo o nic méně veselé než to v Chebu.¹³³ Václav potřeboval tchánovu pomoc proti Závišovým přívržencům a cítil se ohrožen i ze strany dvou mocných sousedů českého státu, Ladislava Uherského a Jindřicha Vratislavského. Zde můžeme krásně dokumentovat Gutin vliv na jejího manžela. Na začátku byl Rudolf Habsburský jistě veliký nepřítel, kvůli němuž zemřel jeho otec a Václavovou oporou byl milovaný otčím Záviš z Falknštejna. Jejich role se ale během Václavova tříletého manželství s Gutou postupně zcela obrátily. Teď Václav žádá naopak pomoc od tchána proti státnímu nepříteli Závišovi. A Rudolf, ne však bez postranních úmyslů, přislíbil tedy Václavovi pomoc a posléze poslal do Čech syna Rudolfa s brannou

¹³⁰ Ve Zbraslavské kronice se sice dočteme, že Rudolf udělil Václavovi Čechy v léno, to ale učinil již při svatbě v Chebu. Dá se tedy předpokládat, Václavovi byla tedy uznána jeho kurfiřtská hodnost. (*Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 68)

¹³¹ Dne 15. července

¹³² *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 78, Rudolf byl následně pohřben v hrobce římských králů ve Špýru, ovšem Guta se pohřbu nezúčastnila.

¹³³ tamtéž, s. 78

mocí. Na oplátku však požadoval podporu kandidatury již zmíněného syna Rudolfa na říšský trůn.¹³⁴ Jednání o Rudolfově volbě sice pokračovala i v Praze a došla zdárného konce, kdy Václav svou podporu přislíbil, mladý Rudolf ale již 10. května 1290 náhle zemřel.

To však situaci zcela změnilo. Pokud byl Václav ochoten podporovat Rudolfa, nelze totéž rozhodně říci o Albrechtovi, který se stal kandidátem na římský trůn po smrti bratra jako poslední Rudolfův žijící syn. Vztahy Václava s Albrechtem se totiž zhoršovaly již od poloviny 80. let a v roce 1287 mezi nimi propuklo otevřené nepřátelství.¹³⁵ Můžeme se pouze dohadovat, proč to tak bylo, snad šlo o vyplacení Gutina věna, směr české politiky (snaha o restituci některých zemí Přemysla Otakara II.) či vzájemné antipatie. Každopádně po náhlé smrti Rudolfa v roce 1290 bylo potřeba získat pro Albrechta Václavův kurfiřtský hlas a Guta musela uplatnit svůj vliv na manžela.

Královna Jitka tedy jako žena obezřetná a dosti prozíravá toužila zamezit urážky svářících se knížat, a proto horlivě do toho vložila svou účast a s nejvyšší bedlivostí vyzývala k svornosti jak svého manžela výrokem živého slova, tak svého bratra listy a poselstvími. Jejím tedy prostřednictvím se souhlasem stran určen den ke smíření, v kterém by každý jeden přišel před Znojmo na hranicích zemských.¹³⁶

Takto domluvené schůzky se měli zúčastnit pouze Václav a Albrecht se svými společníky, aby bylo zajištěno klidné vyřešení sporu. Albrecht si ale dle Zbraslavské kroniky na místo přivedl *nesčíslný počet ozbrojenců*,¹³⁷ což jistě Václava popudilo a spor se tím spíše vyostřil. Usmíření obou mužů zřejmě neprosněla ani smrt Rudolfa Habsburského, a tak není divu, že při volbě římského krále v roce 1292 podpořil Václav Adolfa Nasavského.

Zde se nabízí otázka, zda postupem času Gutin vliv na Václava klesal. Je sice velice pravděpodobné, že s nabytými vladařskými zkušenostmi se Václav stával více samostatným a méně ovlivnitelným, na druhou stranu bylo usmíření takových rivalů jako byli Václav s Albrechtem pro Gutu v tuto chvíli asi až příliš

¹³⁴ Původně chtěl Rudolf Habsburský, aby byl říšským králem zvolen jeho druhorozený syn Hartmann, ten však roku 1281 utonul v Rýnu. Jeho místo tedy zaujal nejmladší syn Rudolf, manžel české princezny Anežky.

¹³⁵ ŠUSTA, J.: *Záviš z Falkenštejna*, In: ČČH I, Praha 1895, s. 297

¹³⁶ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 91

¹³⁷ tamtéž, s. 91, schůzka se zřejmě konala v dubnu 1291.

velkým soustem. Ve svém snažení však neustala a v následujících letech se opravdu vztahy mezi Václavem a Albrechtem uklidnily, což dokládá i Zbraslavská kronika. Citovaný dopis, vložený přímo do textu kroniky, je zřejmě fiktivní, není však vyloučeno, že královna svému bratrovi neposlala obdobný:

K mým uším se, drahý bratře, nedávno z jedné tajné zprávy doneslo, že se tvoji šlechtici rozhodli vymaniti od tebe a vším způsobem se přidržeti mého manžela, krále českého. Proto, aby tvoji nezpůsobili tvé důstojnosti tak nevidanou hanbu, neodkládej osobně přijíti ke králi a vyznej se vinným a bez přetvářky se s důvěrou svěř jeho milosti, neboť bych těš ráda ujistila o tom, co jsem sama poznala ze zkušenosti, že srdce královo překypuje tak velikou laskavostí, že ti bez prodlení milosrdně odpustí veliké tvé provinění, pozná-li upřímnost tvého pokoření.¹³⁸

Samotné Albrechtovo pokoření se před českým králem, které popisuje Zbraslavská kronika, je možné klást na počátek roku 1293. Dle pramenu navštívil Albrecht s malou družinou Václava na Moravě, kde v té době český král pobýval, vrhl se mu k nohám a žádal o odpuštění. Toto vyprávění je však asi dosti přibarvené, zvláště vezmeme-li v úvahu slova Albrechtova, která jsou pravděpodobně fiktivní. Na druhou stranu se ale může zakládat na reálném jádru, protože ke smíru nakonec skutečně došlo. Otázkou zůstává ale skutečný podíl Guty. Je jisté, že v jejím zájmu bylo oba muže usmířit, ale pouze její působení by asi nestačilo, pokud by za smírem se svým švagrem Václav neviděl i prospěch vlastní politiky.¹³⁹

Zásluhou královny Guty také Albrecht přicestoval na podzim roku 1293 na návštěvu své sestry do Prahy. Sblížení obou panovníků dokonce dospělo tak daleko, že ještě v prosinci roku 1293 Václav s manželkou na oplátku přijeli za Albrechtem do Vídně, kde pobýli dvanáct dní,¹⁴⁰ a zúčastnili se zasnub Albrechtovy dcery Anny se synem braniborského markrabí a někdejšího poručníka Oty Braniborského Heřmanem, které dojednal právě Václav II.¹⁴¹

¹³⁸ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s. 93

¹³⁹ *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 200

¹⁴⁰ WATTENBACH, W.: *Continuatio Vindobonensis*. In: MGH SS IX, Hannover 1851, s. 717

¹⁴¹ *České dějiny II/1, Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví*, s. 446

Jak vidíme, vztah Václava s Albrechtem se díky královně Gutě postupně zlepšoval. Václav byl ale stále podporovatelem Adolfa Nasavského, což dokazuje i zasnoubení princezny Anežky s Adolfovým synem Ruprechtem. Roku 1296 pak došlo k dětskému sňatku těchto dítek, ale Anežka ještě před koncem roku zemřela. Smrt malé princezny nadobro přerušila spojení obou panovníků a Václav začal nadobro podporovat svého švagra. K Albrechtovu zvolení římským králem došlo ale až po aktu Václavovy a Gutiny korunovace v roce 1298.¹⁴²

¹⁴² *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 201

6.4 Podoba Gutina dvora a její dochované listiny

Jak to bylo běžné, i Václav s Gutou měli zřízen panovnický dvůr, který měl nést funkci politickou, administrativní, sociální, kulturní a reprezentativní. Takový dvůr se skládal kromě panovnické rodiny také z okruhu osob, které vládce a jeho rodinu obklopovaly, a můžeme ho rozdělit na dvě části – dvůr panovníka a dvůr jeho manželky.

Panovník se obklopoval nositeli úřadů, rádci či jeho oblíbenci, kteří společně s ním zajišťovali správu státu, potom ale i personálem, který se staral o chod samotného dvora. Dále se tu střetávala světská šlechta s duchovenstvem, takže dvůr byl důležitým průsečíkem mezi společenskými vrstvami.¹⁴³

Královnin dvůr byl sice v mnoha ohledech podobný dvoru jejího manžela, královna totiž mohla mít své úředníky se stejnými tituly a povinnostmi (např. komorníka, maršálka, číšníka či notáře), ale mimo úřednictvo se navíc obklopovala tzv. fraucimorem, což byla ženská část družiny, do které patřily sice služebné a komorné, ale také dívky a paní z lepších rodin, často ženy či dcery dvořanů, které se především staraly o královninu zábavu. Konverzovaly s ní, hrály všemožné hry a také ji doprovázely na jejích cestách.

Co se týče konkrétně Guty, zárodek jejího dvora je možné vidět již při jejím příjezdu do Čech, kdy ji doprovázela německá družina. Příchod do Prahy se sice neobešel bez komplikací kvůli konfliktu Václava s Gutiným doprovodem, mladý král se ale nakonec umoudřil a Gutina družina ji mohla doprovodit až do Prahy. Kolik lidí ale čítala, kdo se obratem vrátil zpět a kdo s královnou zůstal v Praze po nějaký čas či dokonce nadobro, nelze bohužel určit.

Poté, co se královna v Praze zabydlela, pustila se hned do reorganizace svého dvora. Dle Zbraslavské kroniky:

Královna tedy, prospívajíc zřejmě od ctnosti k ctnosti, uspořádala stav svého dvora s potřebným zralým úsudkem odstraňovala ty, které shledala méně schopnými, a svěřovala vyřizování všech svých věcí osobám způsobilým a obezřetným.¹⁴⁴

Bohužel se nám nedochovala žádná jména, ani další informace, jak přesně Guta své okolí pozměnila. Je sice možné, že podobu svého dvora chtěla přiblížit dvoru

¹⁴³ Více o středověkých dvorech viz DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, D. – ZELENKA, J.: *Dvory a rezidence ve středověku. II: Skladba a kultura dvorské společnosti*. Praha: Historický ústav, 2008.

¹⁴⁴ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 56

habsburskému, kde do té doby pobývala, žádné podklady k tomu, zda upřednostňovala osoby, které ji doprovodily, či si chtěla zvyknout na české prostředí, ale nemáme.

Další zmínka ve Zbraslavské kronice se týká přímo Gutina fraucimoru. Guta byla obklopena, jak již bylo výše zmíněno, svými společnicemi z řad manželek či dcer dvořanů, dále služebnými, kojnými a chůvami Gutiných dětí.

Královna netrpěla, aby její paní nebyly zaměstnány, nýbrž ukládajíc každé jednotlivé práce, jako horlivá učitelka tu naučila tkáti, onu přísti, jinou zase šítí.¹⁴⁵

Citace Petra Žitavského nejen odhaluje běžnou činnost vznešených žen u dvora, navíc také nepřímo odhaluje možné složení Gutina fraucimoru. Neznáme sice jmenovitě žádnou z královniných společnic, vzhledem k výše uvedené informaci ze Zbraslavské kroniky se však dá předpokládat, že královniny společnice byly stejně staré nebo o něco mladší než královna. Těžko si lze totiž představit, že by v té době zhruba dvacetiletá královna učila ručním pracím ženy, které byly o deset či více let starší nežli ona. Dále se dá předpokládat, že Gutin fraucimor se během jejího pobytu v Čechách z části obměnil. Neznáme sice počet královniny družiny, natož její národnostní složení, zdá se ale pravděpodobné, že v Čechách s Gutou zůstaly některé dívky, které ji do Prahy doprovázely v roce 1287.¹⁴⁶

Dalším důležitým členem královnina dvora byl také královnin zpovědník. Ačkoli se ve Zbraslavské kronice dochovala zmínka o tom, jak královna svému manželovi poradila najít si vhodného zpovědníka, kterým se následně stal Heřman z řádu Německého, o královnině duchovním bohužel nic nevíme. Před královskou korunovací sice dostali od papeže právo vyzpovídat královský pár cisterciáckí opati Konrád Zbraslavský a Heidenrich Sedlecký,¹⁴⁷ nezdá se však pravděpodobné, že by Konrád Zbraslavský byl královniným stálým zpovědníkem. V kontaktu však jistě byli. Dalo by se předpokládat, že královna ho ctíla jako svého duchovního rádce, a proto jej také před smrtí zvolila za vykonavatele své závěti a svěřila mu všechn svůj majetek, aby z něj rozdával almužny všem chudým a potřebným.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s. 56

¹⁴⁶ Guta Habsburská – česká královna a její dvůr, s. 204

¹⁴⁷ *RBM II*, č. 1746

¹⁴⁸ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s.117

Co se týče Gutina písařského centra, informací není o mnoho více. Dá se předpokládat, že Guta většinou používala manželovu kancelář, jsou však doloženi i její vlastní notáři, kteří byli minimálně čtyři. Na nejstarší Gutině listině, která byla vydána v Praze 20. ledna 1288, je uveden jako notář jistý mistr Friedrich.

Dalším vyhotovitelem Gutiných listin byl mistr Bohuslav. Na listině z ledna 1291 je mistr Bohuslav uveden jako královnin protonotář¹⁴⁹ a na listině ze srpna 1293 jako kanovník boleslavský,¹⁵⁰ přičemž je pravděpodobné, že jde o tutéž osobu.¹⁵¹

Dalším Gutiným notářem byl zřejmě jistý Th., který je zmíněn v listině biskupa Řehoře, která však byla vydána až po Gutině smrti.¹⁵² O muži, který se skrývá pod touto zkratkou však nic víc nevíme, protože se tato zkratka objevuje pouze v již zmíněné listině.

Posledního Gutina notáře známe také pouze zkratkou. P. je zmíněn pouze v blíže nedatovaném listu bratru Konrádovi. Guta jej zde prosí, aby zařídil mistru P. místo v rakouské kanceláři. Konrád se měl přimluvit u jejího bratra Albrechta, aby P. přijal jako podřízeného svého pronotáře Gottfrieda.¹⁵³ Nevíme sice, zda měla královnina podpora za následek skutečné přijetí P. do Albrechtovy kanceláře, není ale vyloučeno, že notář P. je totožný s mužem označeným touto zkratkou, který byl na doporučení královského páru jmenován Tobiášem z Bechyně farářem v nejmenované vesnici.¹⁵⁴

Hypoteticky by tedy výše jmenovaní notáři mohli být v královniných službách v tomto pořadí: Friedrich, Bohuslav, Th. a P. Je také možné, že jejich služba v Gutině kanceláři se mohla částečně překrývat, někteří dokonce mohli působit i delší dobu současně, zdá se však nepravděpodobné, že by všichni tito královnini služebníci vykonávali funkci notáře současně.¹⁵⁵

¹⁴⁹ TANDRA, F.: *Listy kláštera Zbraslavského*. Praha 1904, č. 2

¹⁵⁰ *RBM II*, č. 1624

¹⁵¹ *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 205

¹⁵² *RBM II*, č. 2549

¹⁵³ *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 205, listinu viz v STEINACKER, H.: *Regesten der Grafen von Habsburk und der Herzoge von Österreich aus dem Hause Habsburk*. Teil II, I. Lieferung: *Die Regesten Albrechts I. von 1281-1288*. Innsbruck 1934, č.300

¹⁵⁴ *Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně (1279-1296)*, č. 105

¹⁵⁵ *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 205

Co se týče listin, které královna Guta za svého života vydala, dochovalo se jich celkem třináct a většina z těchto listin byla vydána v Praze.

Nejstarší Gutina listina, vydaná v Praze, je datována 20. ledna 1288. Královna v ní potvrzuje žďárskému klášteru patronaci v Blučině, kterou už v roce 1284 klášter získal od Václava II.¹⁵⁶

Dále se dochoval Gutin dopis Tobiášovi z Bechyně datovaný 6. května 1288. Královna mu v něm sděluje radostnou novinu – narodil se jí prvorozený syn Přemysl Otakar.¹⁵⁷ Tuto dobrou zprávu královna ještě v průběhu května poslala také jakémusi šlechtici a poddanému.¹⁵⁸

Další dochovaný Gutin dopis byl již výše zmíněn. Královna 19. října 1289 na místě krále písemně přislíbila Jindřichu z Rožmberka bezpečný příchod ke dvoru, aby zde mohl svobodně projednat jakékoli své záležitosti, aniž by byl kýmkoli ohrožován, a následný bezpečný návrat.¹⁵⁹

Druhý již zmíněný královnin list, který byl adresován bratru Konrádovi, nelze bohužel blíže datovat. Královna zde prosí bratra Konráda o trochu protekce pro svého notáře známého pod zkratkou P.¹⁶⁰

První listina z roku 1291, vydaná 6. ledna v Brně, se týká vesnice Radiměř, která se nacházela poblíž Banína. Guta zde stanovuje, že obyvatelé této vesnice jsou povinni ročním poplatkem Johanovi ze Svárova, notáři Václava II. Zajímavostí je, že tato listina byla přiložena u darovací listiny krále Václava Zbraslavskému klášteru, který obdržel již zmíněnou obec Banín a Novou Bělou.¹⁶¹

V listině ze 4. března 1291, taktéž vydané v Praze, Guta postupuje svému služebníkovvi Rudlinovi pronájem statků v Lysé nad Labem, kde měla patronátní právo. Rudlin měl poté povinnost zásobovat královnu v období půstu rybami ze slepého labského ramene poblíž Lysé.¹⁶² Lysé nad Labem se týká i další Gutina

¹⁵⁶ *RBM II*, č. 1429

¹⁵⁷ *RBM II*, č. 1442

¹⁵⁸ *Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně*, č. 162 a 163

¹⁵⁹ *RBM II*, č. 2259

¹⁶⁰ *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 205, listinu viz v Steinacker, H.: *Regesten der Grafen von Habsburk und der Herzoge von Österreich aus dem Hause Habsburk*. Teil II, I. Lieferung: *Die Regesten Albrechts I. von 1281-1288*, Innsbruck 1934, č.300

¹⁶¹ *Listy kláštera Zbraslavského*, č. 2, přepis *RBM IV*, č. 1883

¹⁶² *RBM II*, č. 1534

listina, která byla vydána v Praze 1. srpna 1293. Guta pomocí této listiny sjednocuje osady a statky v okolí Lysé v jeden celek.¹⁶³

Další tři listiny se týkají kostela v Pohořelicích. V listině z 18. června 1291, vydané v Praze, Guta potvrzuje svobody a práva tohoto kostela,¹⁶⁴ v listině z 26. srpna, vydané téhož roku v Praze, pověřuje královna jakéhosi svého úředníka, aby se staral o dodržování svobod a práv pohořelického kostela,¹⁶⁵ a v listině z 12. září 1296, vydané v tentokrát v Brně, potvrzuje listinu Kunhuty Uherské z roku 1269, která dala kostel v Pohořelicích pod ochranu brněnského kláštera *Cella sanctae Mariae*.¹⁶⁶

V poslední své listině z roku 1295 Guta souhlasí s tím, aby Edmund, probošt doksanského kláštera pronajal statek Zbynice společně s dalšími statky na deset let Jindřichu Thanerovi za plat 20 hřiven ročně.¹⁶⁷

Ačkoli jsou prameny spravující nás o královnině dvoře velice stručné, přesto se nám dochovalo i několik konkrétních jmen. Známe královnina podkomořího jménem Protiven z Borovska, který je doložen k roku 1289. Další dva muži jsou v pramenech označeni pouze jako královnini služebníci, nevíme tedy jak úzký byl jejich vztah ke královninu dvoru a zda označení „služebník“ není třeba chápat pouze v širším významu. Prvním byl již zmíněný Rudlin, kterému královna poskytla statky v Lysé nad Labem, a druhým obchodník Konrád, o jehož děti královna převzala starost po jeho smrti.¹⁶⁸

¹⁶³ *RBM II*, č. 1624

¹⁶⁴ *RBM II*, č. 1544

¹⁶⁵ *RBM II*, č. 1550

¹⁶⁶ *RBM II*, č. 1726, původní Kunhutinu listi nu viz *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae V/2*. edd. J. Šebánek – S. Dušková – V. Vašků, Praha 1981, č. 581

¹⁶⁷ *RBM IV*, č. 1892

¹⁶⁸ *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 206

7. Konec Gutina života

7.1 Královská korunovace

Ačkoli žila Guta v Čechách již dlouhou dobu, stále nebyli ona ani její manžel Václav korunováni. Původně byla korunovace naplánována již po jejím příchodu do Čech v roce 1287. Tento akt měl být dokonce záminkou jejího příchodu, ale nakonec se z neznámých důvodů neuskutečnil. Ani v roce 1292 nedospěla vyjednávání zdárného konce a k plánované korunovaci nedošlo.

Až v roce 1297 se tolik očekávaná korunovace konečně uskutečnila. Bohužel nebylo datum ceremonie zvoleno příliš šťastně. Královna Guta totiž porodila svou stejnojmennou dceru pouze čtrnáct dní před kýženou oslavou. Unavená po porodu, při kterém nejsou vyloučeny komplikace, trpěla Guta velikými bolestmi.¹⁶⁹ Dle štyrského kronikáře byla královna zdravotními obtížemi doslova zničena.¹⁷⁰

Zpět ale k samotné korunovaci, ke které bylo zapotřebí ještě mnoha příprav. Václav vyslal své posly do Říma, za papežem Bonifácem VIII.¹⁷¹, aby vyjednali papežův souhlas s chystanou korunovaci, a ten svolil bulou ze dne 31. března 1297.¹⁷² Poté vyslanci navštívili mohučského arcibiskupa Gerharda, který jako představený diecéze, pod kterou patřilo i pražské biskupství, měl právo korunovat české krále. Arcibiskup sice žádosti vyhověl, naskytla se však přeci jen překážka. Gerhard byl totiž v té době v klatbě a nemohl tedy vykonávat svůj úřad. Vyslanci proto znovu navštívili papeže, který mohučskému arcibiskupovi povolil vykonávat úřad alespoň v den korunovační slavnosti.¹⁷³

Po vyřešení všech těchto záležitostí mohly plně propuknout přípravy samotné slavnosti v Praze. Dle Otakara Štyrského vyslal Václav zlatnické mistry do Vlach, aby se tam naučili lépe rozeznávat drahé kameny a nakoupili je pro výrobu

¹⁶⁹ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 116

¹⁷⁰ *daz man der kunigin stôrt/ ir kindebetgemach,/ daz kom ir übel hernach./ wer sold abe des getrouwen?/ man fuorte die kranken frouwen...* (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 69 143 ad.)

¹⁷¹ Vlastním jménem Benedetto Caëtani byl [papež](#) od [24. prosince 1294](#) až do své smrti [11. října 1303](#). Byl posledním mocensky silným papežem vrcholného [středověku](#), jehož autorita byla nezávislá na světských panovnících.

¹⁷² *RBM II*, č. 1745; mezi posly ke kurii byl také Petr z Aspeltu, biskup basilejský a kancléř český.

¹⁷³ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s.110

šperků a dalších ozdob.¹⁷⁴ Dále byly v rámci příprav převezeny ostatky Václavova otce, Přemysla Otakara II., ze Znojma do Prahy a byly posléze uloženy v chrámu sv. Víta.¹⁷⁵ Vzhledem k tomu, že Václav se chtěl ukázat v nejlepším světle, nechal korunovaci připravit opravdu velkolepě.¹⁷⁶ Na slavnost vynaložil dokonce tolik prostředků, že požádal papeže o mimořádné zdanění duchovenstva, aby mohl okázalou slavnost zaplatit.¹⁷⁷

Kvůli nedostačující kapacitě Pražského hradu nechal postavit v oblasti dnešního Smíchova roubený palác podivuhodné velikosti. Stoly, sedadla i všechno, co mohlo patřit ke slavení hostiny, jak to diktoval duch umělcův, nic z toho všeho nebylo opomenuto, nadto byl ohoz i obvod celého paláce a královského stanu potažen drahocennými čalouny různých druhů a barev a ty byly zdobeny zlatem, stříbrem a krásnými drahokamy.¹⁷⁸

Ale novým palácem okázalá podívaná nekončila. Korunovační slavnosti doprovázely hostiny, zábavy, kratochvíle, tance, písně, rytířské hry a klání. V noci osvětlovaly Prahu pochodně a na Novém tržišti teklo z kašen dokonce víno.¹⁷⁹ Praha byla plná zahraničních hostů, mezi kterými nechyběl Gutin bratr Albrecht Habsburský a mnoho dalších říšských knížat, nechyběli ani duchovní hodnostáři jako již zmíněný mohučský arcibiskup Gerhard, magdeburský arcibiskup Burchard, mnoho biskupů, opatů jednotlivých řádů a mnoho dalších.

Obřad samotný se konal 2. června. Ještě předtím byli ale Václav i Guta vyzpovídáni a očištěni od hříchu cisterciáckými opaty Heidenreichem Sedleckým a

¹⁷⁴ er hiez balde gâhen/ hinz Walhen an den studen/ mister, die wol kunden/ erkennen edel gesteine,/ si wærn grôz oder kleine,/ den man dheiner tugent jæhe/ swâ man diu ersæhe,/ diu ujez er gelten wol. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 69 043 ad.)

¹⁷⁵ Přemysl Otakar, označovaný za štít křesťanstva, nesměl být po své smrti kvůli klatbě církevně pohřben. Jeho tělo bylo tedy uloženo ve vídeňském klášteře minoritů.. V květnu 1279 bylo potom převezeno do kláštera minoritů a klarisek ve Znojmě. (SOUKUPOVÁ, H.: *Přemysl Otakar II a jeho pražské pohřebiště*. In: Česko-Rakouské vztahy, 1998 s.211)

¹⁷⁶ Okázalá podívaná měla omámit cizinu a předvést, že v moci, bohatství a nádheře se českému králi vyrovná jen málokdo. (ŽEMLIČKA, J.: *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005, s. 183n)

¹⁷⁷ *RBM II*, č. 1745

¹⁷⁸ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 113

¹⁷⁹ *Také byly na Novém tržišti skrytými podzemními trubkami zřízeny prameny, z nichž si jako z řeky nabíral víno, kdo chtěl. (Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae, s. 114)*

Konrádem Zbraslavským, kteří byli k tomuto úkonu oprávněni privilegiem Bonifáce VIII. z 31. března 1297.¹⁸⁰ Bohužel se nedochovaly žádné prameny obsahující detaily ceremoniálu této ani jiných královských korunovací v přemyslovské době. Ty se ale zřejmě řídily německým korunovačním řádem obsaženým v tzv. mohučském pontifikátu z poloviny 10. století, který byl až do přelomu 13. a 14. století jediným korunovačním řádem užívaným v říši.¹⁸¹

Stačit nám tedy musí stručný popis účastníka královské korunovace Petra Žitavského:

...byl za jáсотu veškerého lidu v Praze v katedrálním kostele u hlavního oltáře svatého Víta mučedníka od úctyhodného pána Bernarda, arcibiskupa mohučského, při čemž velmi slavnostně s povinnou slušností a úctou asistovali pan Burchard, arcibiskup magdeburský, a četní jiní biskupové a slavní preláti, nejjasnější kníže Václav, šestý král český, spolu se svou manželkou, jasnou paní Jitkou, dcerou někdy pana Rudolfa, krále římského, po vzývání a s přispěním milosti Ducha svatého co nejokázaleji a nejoddaněji po předchozím svatém posvěcení a pomazání řádně ozdoben odznaky královskými, korunou a žezlem královským.¹⁸²

O korunovačních slavnostech se podrobněji rozepsal také Otakar Štýrský. Ten si sice více všimal utracených částek za jednotlivé cennosti, šperky a ozdoby, ale jeho popisy jsou skutku detailní a zajímavé.

Korunu použitou při obřadu hodnotí štýrský kronikář jako malou, náklady na ni měly však výši dvou tisíc hřiven.¹⁸³ Dlouhý a široký štít s mečem, které byly při obřadu nesený před královským párem měly mít hodnotu tří tisíc hřiven. Štít byl vyroben ze zlata a z perel, vyobrazen na něm byl lev, který měl místo drápů vysázeny čtyři rubíny, a pozadí štítu bylo zdobeno malými i velkými drahokamy.¹⁸⁴ Mistrným kouskem byl potom králův korunovační plášť, který byl pošíť zlatými

¹⁸⁰ *RBM II*, č. 1746

¹⁸¹ MALAŤÁK, D.: *Korunovace přemyslovských králů*. In: *Stát, státnost a rituály přemyslovského věku*, edd. M. Wihoda – D. Malat'ák, Brno 2006, s. 64n

¹⁸² *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 112

¹⁸³ diu krône, die der kunic truoc,/ swie kleine unde swie gefuoc/ man der rechenunge phlæge/ der kost, diu an der krône læge/ si wær zweir tûsent marc wert. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 69 210 ad.)

plíšky vypadajícími jako šupiny. Takto oděný král potom vypadal dle kronikáře jako lesknoucí se ryba. Navíc byly jednotlivé plíšky ozdobeny jedním velkým a čtyřmi malými drahokamy různých druhů, jejichž výčet nám autor štyrské kroniky poskytl. Celkovou cenu pláště potom odhadl na čtyři tisíce hřiven.¹⁸⁵ Co se týká králova pásu, klobouku a dalších ozdob, netroufl si jejich hodnotu dle štyrského kronikáře nikdo odhadnout.¹⁸⁶

Ačkoli je popis štyrského kronikáře opravdu detailní, bohužel nepovažoval za nutné popsat také oděv Guty. Je však jisté, že Václav, který vynaložil na královskou korunovací prostředky tak obrovské, nešetřil ani na své manželce. Guta byla jistě oděna v krásný šat z drahých látek a ozdobena drahocennými šperky. Václav, který si liboval v kráse, okázalosti a drahocenných předmětech, zde totiž popustil uzdu této vášni, aby prezentoval svůj majestát.¹⁸⁷ Všichni zúčastnění měli být oslněni bohatstvím českého krále a tím, jak dokázal za deset let své království přivést k opětnému blahobytu.

¹⁸⁴ ver dem kunic man truoc/ ein swert unde einen schilt/ ein armen kunic hiet bevilt/ der koste, der der schilt phlac./ der wîz leô, der darûf lac./ von ûzerwelten berlin blanc./ und daz die nagel solden sîn./ daz wâren vier rubîn./ die gleston gegen der sunnen/ vor rœete, als si brunnen./ dô was daz velt rôtt./ als der kunic gebôt/ und alser ez haben wolde./ von lûterm, finem golde./darine lâgen edelsteine/ grôz unde kleine/ die wâren sô tiwer/ swem der kunic gehiwer/ het geben schilt unde swert/ driver tûsend marc wert. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 69 217 ad.)

¹⁸⁵ Darzuo sach man kunic Wenzlân/ einen roc tragen an/ der was geworht meisterlich/ ûf einem samit rich/ lâgen guldin bleter sô vil/ daz iegeliches blates zil/ begreif ein ander blat/ alsus den samit hât/ das golt gar bestreut/ ein arm man wær gefreut./ wær im der roc worden/ nâch meisterlichem orden/ was daz golt des phelles dach/ daz man sîn nihtes blecken sach/ als ein visch, der nindert blect/ sô in die schuppen habent bedect/ darzuo der bleter iegeliches/ het ein geziere meisterlichez/ an iegelichen ende/ vier steine ûzwende/ und in der mitte ein/ grôz und niht klein/ der rubin und der sardius/ der prasem und der onichinus,/ smarac und der kalcedon./ saphir und thopazion./ jaspis unde onichil./ balcis unde orphichil./ ouch sach man dâ stân/ den edelen kâman./ den man vindet begarbe/in sômaniger varbe./der lihthen stein man dâ vermist./ als gorallus und amatist./ Turkem und magnes./ beryllus und agates./ tabel und kristal:/ dise steine al./ die dâ sô lutzel kosten./ der was dâ gebrosten./ und der gar edeln stein./ der dâ dehein/ sich dâ niht enbare./ umb vier tûsent marc/ den selben roc man ahnte. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 69 240 ad.)

¹⁸⁶ swaz ander kleinât mohten sîn./ fürspan, gurtel, vingerlin/ unde des kuniges huot./des het ze rechen niemen muot./ wes ez wert wære. (*Ottokars Österreichische Reimchronik*, verš 69 296 ad.)

¹⁸⁷ *Václav II.: král český a polský*, s. 159

Okázalými hostinami a kratochvílemi však slavnost neskončila. Hned druhý den se celá vznešená společnost sešla v cisterciáckém klášteře na Zbraslavi, založeném roku 1292, aby položila základní kámen ke kostelu Paní Marie.

[3. června] přišel nově korunovaný král s celým dvorem a zástupem knížat, šlechticů a všech jiných, kteří se sešli k slavnostnímu dni, ke svému založení na Zbraslavi časně zrána už po východu slunce a tam král, ozdoben královskými odznaky, ihned usiloval založiti na místě přichystaném a v základě k tomu dříve vykopaném a určeném nový chrám,...

Položil tedy Burchard, arcibiskup magdeburský, zároveň s králem a panem Konrádem, prvním opatem, přičemž sbory mnichů stály kolem a zpívaly, s obětováním a velikou zbožností základní kámen, na kterémžto kameni bylo zlatými písmeny napsáno: Jesus Christus.¹⁸⁸

Za povšimnutí stojí fakt, že celý obřad prováděl arcibiskup magdeburský, ačkoli pražská diecéze patřila pod arcibiskupství mohučské. Arcibiskupovi mohučskému Gerhardovi však již vypršelo jednodenní povolení vrátit se do svého úřadu a byl tedy znovu v klatbě.

*Po symbolickém položení základního kamene, na stavbě už se totiž delší dobu pracovalo, sloužil jmenovaný už pan Burchard, arcibiskup magdeburský, slavnostně oděn v pontifikálie, na místě, kde dnes stojí větší oltář blahoslavené Panny v témž chrámě, přičemž král seděl v královských odznacích a asistovali důstojní biskupové a páni Řehoř Pražský, Dětrich Olomoucký, Jan Krakovský, Albrecht Míšeňský, Petr Basilejský, Jindřich Kostnický, Konrád Lebušský, Emicho Frisinský, s největší obřadností mši o Zvěstování Blahoslavené Panny, totiž „Rosu dejte, oblakové, zhůry“, sedm biskupů při té mši zároveň zpívalo Aleluja,...*¹⁸⁹

Po skončení mše ještě následoval další obřad, který býval součástí korunovace. Král, *drže v ruce žezlo královské,*¹⁹⁰ postupně pasoval 240 šlechticů českých zemí i z ciziny na rytíře.

¹⁸⁸ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s. 115

¹⁸⁹ tamtéž, s. 115

¹⁹⁰ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s. 115

Ačkoli ve Zbraslavské kronice najdeme vcelku detailní popis zbraslavské fundace spolu s výčtem zúčastněných církevních hodnostářů, nikde není zmíněna královna Guta. Její účast se však dá předpokládat a zmíněna není pouze proto, že její přítomnost byla považována za samozřejmou. Na druhou stranu by nebylo vůbec překvapivé, kdyby Gutě, stíženě těžkými bolestmi, byl dopřán odpočinek a fundace se nezúčastnila. Taková skutečnost by však jistě neušla Petru Žitavskému, který by se o královnině absenci zmínil.

7.2 Gutina smrt a její pohřeb

Ačkoli se podařilo královskou korunovaci přichystat opravdu velkolepě a jak praví Petr Žitavský, viděl hosty odcházet *s veselým srdcem, ne smutným*,¹⁹¹ neobešla se tato slavnost bez velice smutné dohry. 18. června, čtrnáct dní poté, zemřela královna Guta.

Bylo jí pouhých 26 let. Z dnešního pohledu byla sice velice mladá, ve 13. století však plodné ženy umíraly často v tomto věku, dokonce i dříve. Není se čemu divit, pokud vezmeme v úvahu úroveň zdravotní péče a to, že žena byla v podstatě při každém porodu v ohrožení života. Guta navíc za deset let strávených po Václavově boku rodila devětkrát, z toho jednou dokonce dvojčata. Poslední dítě, nejmladší dceru Gutu, královna navíc porodila pouze čtrnáct dní před samotnou korunovaci. Podle Ireny Prokopové je tedy pravděpodobné, že královna porodila předčasně, protože král by jistě nenaplánoval tak náročnou slavnost tak brzy po porodu.¹⁹² Na druhou stranu bylo jistě těžké naplánovat oslavu tak, aby královnu neohrozila, vzhledem k tomu, že královna byla neustále buď těhotná nebo v šestinedělí. Vyloučena však není ani možnost, že na královnino slehnutí při plánování korunovace nebyl prostě brán zřetel.

Ať tak nebo tak, královna se musela náročné ceremonie zúčastnit. Zřejmě ale měla poporodní komplikace, a proto při obřadu trpěla velikými bolestmi. Celkové vyčerpání pak vedlo až k její smrti.

Pro Václava i české země to jistě byla veliká rána, podle líčení v Zbraslavské kronice byla královna velice oblíbená. Není tedy divu, že po její smrti se mnoho básníků chtělo vyznat a vzniklo mnoho žalozpěvů, například tento od Petra Žitavského:

„vznešenou slavnost zmaří hned znamení náhlého smutku.

Smrt, jež přichází rychle, v tmu promění počátek šťastný.

Při milé slavnosti této ty byla jsi korunována,

běda! Ted' zbavena těla je ta, jež Dobrou je zvána.

Jméno jí patřilo právem: vždyť čistě a bez viny žila,

bývala královnou slavnou; ted' pravice Boží lék jiný

V štědrosti podává jí, když přeje jí poklidu v hrobě.

¹⁹¹ Zbraslavská kronika. *Chronicon Auae Regiae*, s. 112

¹⁹² *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*, s. 202

*Kdopak by zadržel pláč a netesknil z celého srdce,
Jestliže spatřuje nyní, jak leží tu mrtva ta krása,
Jitka, zrcadlo pravé žen skvělých a přeslavných, která
Trvale střežila ctnost a jiným skýtala spásu.
Šlechetná, laskavá, cudná, vší pochvaly bývala hodna.* ¹⁹³

Stejně jako jeho otec¹⁹⁴ se Václav rozhodl zbudovat přemyslovskou nekropoli. Za tímto účelem založil v roce 1292 klášter Aula Regia na Zbraslavi. V době Gutiny smrti však nebyl klášter ještě zcela hotov, a tak se král rozhodl tělo své manželky prozatím pochovat vedle svého otce v bazilice sv. Víta na Pražském hradě. Naskýtá se nám zde otázka, proč Václav Gutu nepochoval v již hotovém přemyslovském mauzoleu v klášteře u sv. Františka, kde byla pochována přece i jeho matka Kunhuta. Zanedlouho tam navíc nechal pochovat svou nejmladší dceru Gutu. Co ho tedy vedlo k tomuto činu? Myšlenky středověkého panovníka teď již těžko odhadneme. Svou dceru Gutu možná pohřbil na Františku s ohledem na rodinná pouta,¹⁹⁵ počítal však, že svou manželku i otce přenese do nového královského pohřebiště. Nebylo tedy třeba ohlížet se na rodinné vazby.

Jak již bylo řečeno, královna byla uložena vedle Přemysla Otakara v kostele sv. Víta na Pražském hradě s tím, že až bude hotová zbraslavská nekropole, budou oba přemístěni do nové královské hrobky. K tomu však nikdy nedošlo. Václav zemřel již roku 1305 v době, kdy byla postavena pouze východní část kostela Panny Marie. Úkol dostavět přemyslovské pohřebiště zbyl na syna Václava III., který však zemřel záhy roku 1306. Udržení přemyslovské tradice se sice zhostila jeho sestra Eliška Přemyslovna, ta však nechala přenést na Zbraslav pouze ostatky svého bratra. Ostatky královny Guty už na Pražském hradě zůstaly.

¹⁹³ *Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae*, s. 116

¹⁹⁴ Přemysl Otakar II. se spolu s tetou Anežkou rozhodl vybudovat přemyslovskou královskou hrobku v klášteře u sv. Františka na Starém městě, který byl založen zřejmě roku 1231. Jediný přemyslovský panovník, který zde našel věčný odpočinek, byl Václav I. Více viz SOUKUPOVÁ, H.: *Anežský klášter v Praze*. Praha 1989.

¹⁹⁵ BRAVERMANNOVÁ, M.- LUTOVSKÝ, M.: *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*. Praha 2001, s. 35

8. Závěr

Se smrtí královny Guty končí i má práce, která měla za cíl popsat co nejpodrobněji její život. Bohužel zůstává stále mnoho otázek nezodpovězených kvůli torzovitosti pramenů, která je společným znakem bádání o středověkých ženách. Prameny se totiž spíše zaměřují na jejich mužské protějšky a ženy samy přichází na řadu často pouze v souvislosti se svatbou, jejím politickým pozadím a následně s porody dědiců. Jejich dětství, výchova, či vzdělání, jsou často zahaleny v tajemnu.

A to je případ i české královny Guty. První zmínky o ní sice patří do období jejího dětství, dozvídáme se však pouze o roli, kterou hrála v plánech svého otce. Již v útlém věku byla totiž zasnoubena vnukovi neapolského krále. Později se ale Rudolf rozhodl nahradit ji její sestrou Klemencií a Guta se nakonec provdala za českého krále Václava II., syna velkého rivala jejího otce. Tento akt měl zpečetit smír mezi Habsburky a Přemyslovci a Guta pak měla v Čechách působit jako spojovací článek mezi oběma rody.

Po příchodu do Čech se Guta této role zhostila skvěle. Na manžela měla značný vliv, dokázala jej sblížit se svým otcem Rudolfem Habsburským a zřejmě dopomohla i k rozkolu mezi Václavem a Závišem z Falknštejna. Po smrti jejího otce se však situace zkomplikovala. Václav, který už měl jisté zkušenosti s vládou, nebyl tak lehce manipulovatelný, a tak bylo pro Gutu těžké zajistit jeho kurfiřtský hlas pro bratra Albrechta, se kterým neměl Václav zrovna dobré vztahy. Dalo by se říci, že Gutin vliv v té době poklesl vzhledem k tomu, že i díky Václavovi byl římským králem zvolen na úkor Albrechta Adolf Nasavský. Postupem času i vlivem Guty se panovníci ale usmířili a při další říšské volbě stál již Václav na straně Albrechta.

Mimo Gutin vliv na politické dění nesmíme ale zapomenout na její primární ženskou roli – roli matky. Jejím hlavním úkolem bylo dát zemi dědice. Ona porodila za deset let strávených v Čechách dětí dokonce deset, z nichž se čtyři dožily dospělosti. Bohužel jí ale častá těhotenství byla nakonec osudná.

Co se týče jejího dvora, narážíme stále na stejný problém a to stručnost, ne-li dokonce mlčení pramenů. Jisté je, že tato královna měla vlastní část královského dvora a aktivně se podílela na jeho uspořádání, jeho přibližné složení lze však odhadovat pouze podle dvorů jiných královen. Sice se dochovala některá konkrétní

jména osob, které ji obklopovaly, to však můžeme považovat pouze za šťastnou náhodu. Ostatní členy dvora, jejich počet, národnostní či věkové složení nebo provázanost s dvorem manžellovým již dnes nelze zjistit.

I další otázky jsou pro současníka nezodpověditelné. Pod rouškou tajemství zůstává, jak královna skutečně vypadala, jakou měla povahu, jak prožívala jednotlivé události, u kterých v Českých zemích byla, nebo jak skutečně vypadal její vztah s manželem i dalšími příbuznými. Přes všechny tyto otázky je ale zřejmé, že tato žena nezůstala pouhou „rodičkou dědiců“, ale stala se důležitou ženou, která se významně podepsala na dějinách Českých zemí.

9. Seznam pramenů a literatury

9.1 Prameny:

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II (1198-1230.) edd. G. Friedrich, Praha 1912.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae V/2. edd. J. Šebánek – S. Dušková – V. Vašků, Praha 1981.

Moravo, Čechy, radujte se! Němečtí a rakouští básníci v českých zemích za posledních Přemyslovců. edd. V. Bok, J. Pokorný; překlad A. Hartl, P. Eisner, P. Kopta, J. Pokorný, S. Stanovská; komentář V. Bok, S. Stanovská, Praha 1998.

Druhé pokračování Kosmovi kroniky, In: Pokračovatelé Kosmovi, překlad K. Hrdina – W. W. Tomek – M. Bláhová; úvod M. Bláhová a Z. Fiala, Doslov a poznámky M. Bláhová, Praha 1974.

Kronika tak řečeného Dalimila. Překlad ze staročeského originálu M. Krčmová, přebásnění H. Vrbová, Praha 2005.

LUDVÍKOVSKÝ, Jaroslav – MERTLÍK, Rudolf: *Cronica domus Sarensis.* Krajské nakladatelství v Brně, Brno 1964.

NOVÁK, J.B.: *Formulář biskupa Tobiáše z Bechyně (1279-1296),* Praha 1903.

Fontes rerum Bohemicarum II/1-2, ed. J. Emler, Pragae 1874.

Ottokars Österreichische Reimchronik. In: MGH Deutsche Chronikem, Bd. V. Thl. 1, ed. Seemüller, J., Hannover 1893.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II, (1253 – 1310). ed. J. Emler, Pragae 1882.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae IV, (1333-1346). ed. J. Emler, Pragae 1892.

Regesta Imperii VI/1. Die Regesten der Keiserreiches unter Rudolf, Adolf, Albrecht, Heinrich VII. 1273-1313. ed. Redlich, O., Innsbruck 1898.

TANDRA, F.: *Listy kláštera Zbraslavského.* Praha 1904.

WATTENBACH, W.: *Continuatio Vindobonensis.* In: MGH SS IX, Hannover 1851.

Zbraslavská kronika. Chronicon Auae Regiae. překlad F. Heřmanský, verše R. Mertlík, předmluva Z. Fiala, rejstříky M. Bláhová, Praha 1976.

9.2 Literatura

ANDICS, H.: *Die Frauen der Habsburger*. Wien: Ueberreuter, 1999.

Antropologické přístupy v historickém bádání. edd. M. Nodl - D. Tinková, Argo 2007.

BIRNBAUMOVÁ, A.: *Česká žena doby přemyslovské*. In: *Česká žena v dějinách národa*. Praha 1940.

[Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich](#). Bd 6. Verlag L. C. Zamarski, Wien 1856–1891.

BLÁHOVÁ, M.: *Slezští Piastovci a poslední Přemyslovci*. In: *Piastowie śląscy w kulturze i europejskich dziejach*. [redakcja naukowa Antoni Barciak](#), Katowice 2007.

BOGDAN, H.: *Historie Habsburků : sedm století*. Praha: Brána, 2003.

BRAVERMANNOVÁ, M.- LUTOVSKÝ, M.: *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*. Praha 2001.

CONSTANTIN VON WURZBACH: [Anna, nach Anderen Gertrude von Hohenberg](#). : [Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich](#). Bd 6, Wien 1856–1891.Nr. 18. In

ČECHURA, J.: *Královny a kněžny české*. Knižní klub, Praha 1996.

ČECHURA, J.- HLAVIČKA, M.- MAUR, E.: *Ženy a milenky českých králů*. Praha 1994.

Česko-rakouské vztahy ve 13. století. Sborník příspěvků ze symposia konaného 26.-27. září 1996 ve Znojmě, red. Marie Bláhová a Ivan Hlaváček, Rakouský kulturní institut.

Člověk českého středověku. edd. M. Nodl, F. Šmahel, Praha 2002.

ČORNEJ, P. a kol: *Dějiny zemí Koruny české, díl 1: Od příchodu Slovanů do roku 1740*. Praha: Paseka, 1992.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, D. – ZELENKA, J.: *Dvory a rezidence ve středověku. II: Skladba a kultura dvorské společnosti*. Praha: Historický ústav, 2008.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, D.: *Anežka, vévodkyně rakouská, dcera českého krále (1269-1296)*. In: *Mediaevalia Historica Bohemica* 13/1, 2010.

ENNENOVÁ, E.: *Ženy ve středověku*, překlad J. Karásek a P. Richterová, Praha 2001.

FIALA, Z.: *O kronice zbraslavské a jejích autorech*, In: *Zbraslavská kronika, Chronicon Aulae Regiae*, překlad F. Heřmanovský, Praha 1976.

GRABMAYER, J.: *Úvahy o osobnosti a politice Rudolfa I. Habsburského*. In: *Česko-Rakouské vztahy*, 1998.

HAMANNOVÁ, B.: *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*. Praha 1996.

CHARVÁTOVÁ, K.: *Václav II.: král český a polský*. Praha: Vyšehrad, 2007.

JAN, L.: *Proces se Závěšem a proměny královské vlády v letech 1289-1290*. In: *ČČH* 103, 2005, s. 1-40

JANÁK, J. – HLEDÍKOVÁ, Z. – DOBEŠ, J.: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2005.

KLABOUC, J.: *Manželství a rodina v minulosti*. Praha 1992.

KLAPISCH-ZUBER, CH.: *Ženy a rodina*. In: Le Goff, J., *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999.

KAVKA, F.: *Čtyři ženy Karla IV. Královské sňatky*. Praha-Litomyšl 2002.

KOPIČKOVÁ, B.: *Historické prameny k postavení ženy v české a moravské středověké společnosti*. Praha 1992.

KOPIČKOVÁ, B.: *Urozená paní*. In: *Člověk českého středověku*. edd. M. Nodl, F. Šmahel, Praha 2002.

KOPIČKOVÁ, B.: *Žena evropského středověku v zajetí své doby*. In: Lenderová, M., *Eva nejen v ráji: žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha 2002.

[KRIEGER, K.-F.](#): *Habsburkové ve středověku. Od Rudolfa I. (1218-1291) do Fridricha III. (1415-1493)*. Praha : Argo, 2003.

KUBŮ, F.: *Chebská svatba 1285*. In: *Seminář a jeho hosté. Sborník prací k 60. narozeninám doc. dr. Rostislava Nového*, edd. Z. Hojda, J. Pešek, B. Zylinská, Praha 1992.

LEBE, R.: *Království jako věno. Sňatková politika v dějinách*. Praha 1999.

LE GOFF, J.: *Středověký člověk a jeho svět*. Praha 1999.

LENDEROVÁ, M.: *Eva nejen v ráji: žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha 2002.

LENDEROVÁ, M.: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha 2009.

Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, Csc. K nedožitým 85. narozeninám, edd. L. Bobková, M. Holá, Praha-Litomyšl 2005.

MALÁ, D.: *Skladba pražského dvora za vlády Václava II*. *Mediaevalia Historica Bohemica* 9. Praha 2003.

MALATŤÁK, D.: *Korunovace přemyslovských králů*. In: *Stát, státnost a rituály přemyslovského věku*, edd. M. Wihoda – D. MalatŤák, Brno 2006.

NODL, M.: *Rituál královských svateb a zasnub*. In: *Antropologické přístupy v historickém bádání*. edd. M. Nodl - D. Tinková, Argo 2007.

NOVÁK, J. B.: *Redlichovo dílo „Rudolf von Habsburk“*. ČČH 10, 1904.

PERNAUDOVÁ, R.: *Žena v době katedrál*. Praha 2002.

Piastowie śląscy w kulturze i europejskich dziejach. [redakcja naukowa Antoni Barciak](#), Katowice 2007.

POHL, W.– VOCELKA, K.: *Habsburkové: Historie jednoho evropského rodu*. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996.

PROKOPOVÁ, I.: *Guta Habsburská – česká královna a její dvůr*. In: Muzejní a vlastivědná práce. Časopis společnosti přátel starožitností 113, 2005.

PROKOPOVÁ, I.: *Ženy a politická moc (zejména) ve vrcholném středověku*. In: Muzejní a vlastivědná práce. Časopis společnosti přátel starožitností přátel starožitností. č.3, 2003.

REDLICH, O.: *Rudolf von Habsburk. Das Deutsche Reich nach dem Untergange des Alten Kaisertums*. Innsbruck 1903.

SOUKUPOVÁ, H.: *Přemysl Otakar II a jeho pražské pohřebiště*. In: Česko-Rakouské vztahy, 1998.

SOUKUPOVÁ, H.: *Anežský klášter v Praze*. Praha 1989.

Stát, státnost a rituály přemyslovského věku, edd. M. Wihoda – D. Malat'ák, Brno 2006.

STLOUKAL, K.: *Královny, kněžny a velké ženy české*. Praha 1941.

[STÖRMER](#), W.: *Ludwig II. der Streng*. In: [Neue Deutsche Biographie](#) (NDB). Díl 15, Duncker & Humblot, Berlin 1987.

ŠAROCHOVÁ, G.: *Radostný úděl vdovský. Královny-vdovy přemyslovských Čech*. Praha 2004.

ŠUSTA, J.: *Záviš z Falkňštejna*. In: ČČH I, Praha 1895.

ŠUSTA, J.: *České dějiny II/1, Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví*. Praha 1935.

TELNAROVÁ, K.: *Anna, královna česká. Nejstarší dcera Václava II. a její osudy*, In: *Mediaevalia Historica Bohemica* 13/1, 2010, s. 77-110

Umění 13. století v českých zemích: příspěvky z vědeckého zasedání (2.-14. prosince 1981, Praha). Praha 1983.

VANÍČEK, V.: *Velké dějiny zemí Koruny české III*. Praha 2002.

VÍTOVSKÝ, J.: *Zlatnictví na dvoře Václava II.*, In: *Umění 13. století v českých zemích*, Praha 1983.

WEISSENSTEINER, F.: *Velcí panovníci rodu habsburského: 700 let evropské historie*. Praha 1996.

ŽEMLIČKA, J.: *Přemyslovci. Jak žili, vládli, umírali*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005.

ŽEMLIČKA, J.: *Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století*. Praha 1986.

ŽEMLIČKA, J.: *Rituál přísahy a koruna Václava II. K obrazu dvora posledních Přemyslovců*. In: *Lesk královského majestátu ve středověku*. Pocta Prof. PhDr. Františku Kavkovi, Csc. K nedožitým 85. narozeninám, edd. L. Bobková, M. Holá, Praha-Litomyšl 2005.